Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Viktor Amler

Dohoda o vině a trestu

Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Dohoda o vině a trestu vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 24. února 2021.

Viktor Amler

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Romanu Vicherkovi, Ph.D. za vedení práce.

Obsah

Seznam použitých zkratek **5**
Úvod **6**
1 Plea Bargaining **10**
2 Dohoda o vině a trestu v českém právním řádu **13**
2.1 Obecná východiska a geneze pojmu 13
2.2 Dohoda o vině a trestu jako odklon 15
2.3 Podmínky uplatnění dohody o vině a trestu 16
2.4 Řízení o schválení dohody o vině a trestu 18
2.4.1 Uzavírání dohody v předsoudní fázi řízení 19
2.4.2 Uzavírání dohody v soudní fázi řízení 20
2.4.3 Řízení o schválení dohody o vině a trestu 21
2.5 Dohoda o vině a trestu v kontextu dalších odklonů 22
2.5.1 Metodika srovnávání a statistická data 23
2.5.2 Podmíněné zastavení trestního stíhání 25
2.5.3 Narovnání 26
2.5.4 Trestní příkaz 26
3 Konsensuální způsoby vyřízení trestních věcí v polském právním řádu **28**
3.1 Obecná východiska a geneze pojmu 28
3.2 Odsouzení bez líčení 29
3.2.1 Podmínky uplatnění odsouzení bez líčení 30
3.2.2 Řízení o schválení návrhu na odsouzení bez líčení 31
3.3 Vynesení odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazovaní a dobrovolné přijetí trestu 32
3.4 Způsoby konsensuálního vyřízení trestních věcí v kontextu dalších odklonů 33
3.4.1 Statistická data 33
3.4.2 Podmíněné zastavení trestního řízení 35
3.4.3 Trestní příkaz 36
Závěr **38**
Použité zdroje **43**
Legislativní akty 43
Judikatura 44
Monografie 44
Komentáře 44
Periodika 44
Příspěvky ve sbornících 45
Internetové zdroje 45
Jiné zdroje 47
Shrnutí **48**
Klíčové pojmy **49**

Seznam použitých zkratek

TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZSM	zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
POP NSZ 9/2019	pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení, ve znění pozdějších předpisů
KK	zákon ze dne 6. června 1997, Kodeks karny (trestní zákoník), ve znění pozdějších předpisů (Dz.U. z 1997 r. nr 88, poz. 553)
KPK	zákon ze dne 6. června 1997, Kodeks postępowania karnego (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (Dz.U. z 1997 r. nr 89, poz. 555)
KKS	zákon ze dne 10. září 1999, Kodeks karny skarbowy (hospodářský trestní zákoník), ve znění pozdějších předpisů (Dz.U. z 1999 r. nr 83, poz. 930)
OČTŘ	orgán činný v trestním řízení
HHTS	horní hranice trestní sazby
TOS	trest odnětí svobody

Úvod

Dohoda o vině a trestu, inspirovaná institutem *Plea Bargaining* z angloamerického *Common Law*,[1] je v českém právním řádu zakotvena již dlouhou dobu. Uzákoněna byla novelizací trestního řádu, a to zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. září 2012, přičemž její zavedení do trestního procesu mělo, alespoň dle důvodové zprávy, naplnit velká očekávání zákonodárce při urychlení a zjednodušení pomalého a složitého trestního řízení v České republice.[2] A třebaže je již možné tento instrument téměř deset let využívat, budí četnost jeho aplikace spíše rozpaky. Za rok 2019[3] bylo zahájeno celkem 77.608 trestních stíhání nebo zkrácených přípravných řízení. Současně bylo v 6.579 případech (tzn. v 8,48 %) využito některého z odklonů,[4] přičemž pouze ve 170 případech byla daným odklonem dohoda o vině a trestu (tzn. 2,58 % v rámci všech odklonů a 0,22 % v rámci všech zahájených věcí). Využívání dohody o vině a trestu je tak bez nadsázky okrajovou záležitostí, a to navzdory skutečnosti, že v období od začátku roku 2014 do konce roku 2018 sice počet zahájených věcí klesal anebo stagnoval, ale současně se i zvyšoval poměr věcí vyřízených některým z odklonů vůči počtu zahájených věcí, byť nízkým tempem.[5]

Lze tak říci, že původní ambice zákonodárce zrychlit a zefektivnit trestní řízení v českém právním řádu dohodou o vině a trestu zatím zůstává v praxi nenaplněna. V posledních letech bylo proto možné sledovat prohlášení různých dotčených subjektů o tom, že je zde vůle dohodu o vině a trestu využívat – lze uvést například veskrze pozitivní vyjádření státních zástupců ve „stavovském" periodiku,[6] návrh nejvyššího státního zástupce na rozšíření podmínek uplatnitelnosti[7] nebo Memorandum o spolupráci v trestním řízení, skrze které se snaží představitelé soustavy státního zastupitelství a advokátního stavu zakotvit *„jasná pravidla pro komunikaci mezi*

[1] ŠČERBA, Filip in ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 19.
[2] Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb.
[3] Viz Statistický list trestní pro fyzické osoby: Přehled o vyřízených (stíhaných a podezřelých) fyzických osobách podle státních zastupitelství a Statistický list trestní pro právnické osoby: Přehled o vyřízených (stíhaných a podezřelých) právnických osobách podle státních zastupitelství pro dané roky. Zdrojem je MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *[infodata] – přehled statistických listů* [online]. https://cslav.justice.cz/, 2020 [cit. 25. října 2020]. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.
[4] V této práci je dohoda o vině a trestu zásadně považována za odklon (v širším smyslu). Pro podrobnosti srov. kapitolu 2.2.
[5] V roce 2014 bylo zahájeno 103.544 trestních stíhání a zkrácených přípravných řízení, 6.844 (tj. 6,61 %) jich bylo vyřízeno některým z odklonů (mimo trestní příkaz). Počet zahájených trestních stíhání a zkrácených přípravných řízení potom od začátku roku 2014 do konce roku 2019 klesal průměrným tempem o cca 5200 ročně. Nárůst poměru vyřízení věci odklonem vůči celkovému počtu zahájených věcí byl ve stejném období cca 0,4 % ročně. Pro podrobnější statistiky srov. kapitolu 2.5.1.
[6] STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. Lze zvýšit počet uzavíraných dohod o vině a trestu? Anketa. *Státní zastupitelství*, 2018, č. 1.
[7] PASEKOVÁ, Eva. *Dohoda o vině a trestu rozšířená na všechny zločiny včetně vraždy? Obhájci souhlasí, akademici varují* [online]. Česká-justice.cz, 24. ledna 2018 [cit. 3. prosince 2019]. Dostupné na: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/dohoda-vine-trestu-rozsirena-vsechny-zlociny-vcetne-vrazdy-obhajci-souhlasi-akademici-varuji/>.

státním zástupcem a obhájcem, která by měla především usnadnit cestu k častějšímu využívání tzv. odklonů v trestním řízení (podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání) nebo dohody o vině a trestu."[8]

Významné změny týkající se dohody o vině a trestu přinesl zákon č. 333/2020 Sb., kterým se s účinností od 1. října 2020 novelizoval trestní zákoník, trestní řád a další zákony. Touto novelou došlo ke značnému zvolnění podmínek a omezení pro uzavírání dohody o vině a trestu. Uvedené lze vedle dalších změn považovat za významný krok ve snaze vyřizovat trestní věci konsensuálně.[9] Třebaže důvodová zpráva se těmito změnami nezabývá,[10] lze se domnívat, že jejich přijetí je důsledkem i výše uvedeného diskurzu rezonujícího odbornou veřejností, který se ostatně již dříve projevil v paragrafovém znění rekodifikace trestního práva procesního.[11] Jak bude patrné níže, velká část změn, které tato novela přinesla, byly zjevně inspirovány právě návrhem nového trestního řádu.

Je třeba uvést, že v právních řádech sousedících států jsou využívány tamní ekvivalenty dohody o vině a trestu řádově více. Například na Slovensku bylo v roce 2020 obviněno 29.494 osob, obžalováno 24.259 a na soud odesláno 929 návrhů na uzavření dohody o vině a trestu podle slovenského trestního řádu.[12] Situace v Polsku je v tomto ohledu ještě výraznější – v roce 2019[13] bylo zahájeno celkem 328.112 trestních stíhání, přičemž 81.997 z nich bylo vyřízeno právě instituty souhrnně označovanými jako konsensuální způsoby vyřízení trestních věcí (*konsensualne sposoby rozstrzygania spraw karnych*). Avšak zatímco slovenské pojetí odklonů je v českém prostoru poměrně dobře zmapované, stejně jako i důvody, proč se v tamním systému prosazuje dohoda o vině a trestu,[14] studií věnujících se polské úpravě mnoho není. V souvislosti s dohodováním v trestním řízení lze přitom v Polsku narazit na zajímavé jevy – uvedené konsensuální způsoby dlouhá léta dominovaly ostatním odklonům, nicméně zhruba od let 2013 až 2015 se (relativní) četnost jejich

---

[8] ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *ČAK A NSZ: PODEPSÁNÍ MEMORANDA O SPOLUPRÁCI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ* [online]. https://www.advokatni-komora.cz/, 2019 [cit. 5. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.advokatni-komora.cz/scripts/detail.php?id=19821>.

[9] ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 187.

[10] Změny týkající se dohody o vině a tresty jsou důsledkem přijetí pozměňovacího návrhu poslanců Heleny Válkové a Jakuba Michálka ze dne 21. května 2020, se kterým původní vládní návrh zákona nepočítal. Viz POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 453* [online]. https://www.psp.cz/, 2020 [cit. 7. února 2021]. Dostupné na <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=453>.

[11] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Rekodifikace trestního práva procesního* [online]. https://tpp.justice.cz/, 2018 [cit. 7. prosince 2019]. Dostupné na <https://tpp.justice.cz/>.

[12] GENERÁLNA PROKURATURA SLOVENSKEJ REPUBULIKY. *Štatistický prehľad trestnej a netrestnej činnosti za rok 2018* [online]. https://www.genpro.gov.sk, 4. března 2019 [cit. 10. října 2019]. Dostupné na <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehlad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2018-39b3.html>.

[13] PROKURATURA KRAJOWA. *Sprawozdania statystyczne PK-P1K, PK–P1CA i PK–1N za 2019 r.* [online]. 9. května 2020 [cit. 10. prosince 2020]. Dostupné na <https://pk.gov.pl/dzialalnosc/sprawozdania-i-statystyki/sprawozdania-statystyczne-pk-p1k-pk-p1ca-i-pk-p1n-za-2019-r/>.

[14] K tomu srov. např. VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253.

užívání v trestním řízení snižuje.[15] Jestliže tedy je ústředním motivem této práce nalezení příčiny nevyužívání dohody o vině a trestu v České republice, zhodnocení potenciálu přijaté novely a vlastně i zhodnocení toho, zdali má smysl se dnes snažit o zvýšení počtu uzavíraných dohod, je seznámení se s problematikou v Polsku v tomto ohledu jistě smysluplné.

O nalezení odpovědí na uvedené výzkumné otázky se práce pokusí zejména na základě poznatků z podrobné analýzy právní úpravy dohody o vině a trestu v Česku, jejím srovnáním s ostatními odklony, a z obdobné analýzy v rámci polské právní úpravy konsensuálních způsobů vyřízení trestních věcí.

Jako zdroje práce poslouží krom zákonných ustanovení a souvisejících důvodových zpráv zejména odborná literatura - monografie a komentáře - a články z periodik. Zásadním pramenem pak také budou především statistické údaje, které se vyskytují na internetových stránkách příslušných justičních orgánů. Vzhledem k tomu, že předmětem zkoumání je spíše obecné pojetí institutu dohody o vině a trestu, nebude judikatura, zejména při analýze české úpravy, využívána ve velkém rozsahu.

Předmětem práce tedy budou tyto výzkumné okruhy: (i) analýza současné podoby dohody o vině a trestu v tuzemsku a zhodnocení četnosti jejího využívání, zejména v kontextu dalších odklonů; (ii) analýza současné podoby konsensuálních způsobů vyřízení trestních věcí v Polsku a zhodnocení četnosti jejich využívání, zejména v kontextu dalších odklonů; a (iii) zdali má změněná podoba dohody o vině a trestu účinná od 1. října 2020 potenciál zvýšit četnost jejího využívání a zdali je vůbec rozumné se o vyšší četnost využívání snažit. Prostředkem k získání závěrů k výzkumným okruhům bude nejprve teoretické uchopení a analýza současné podoby institutu dohody o vině a trestu v českém trestním právu, následně obdobný postup pro konsensuální způsoby vyřízení trestních věcí v Polsku a následná aplikace získaných poznatků pro vypořádání výzkumného okruhu (iii).

Co do struktury, práce je rozčleněna do tří kapitol. První kapitola stručně objasňuje pojem *Plea Bargaining* ze systému *Common Law*, který se stal základem pro své obdoby i napříč kontinentálními právními řády, Českou republiku a Polsko z toho nevyjímaje. Druhá kapitola představuje především teoretický základ, na němž bude zbytek studie vystavěn; bude analyzována dohoda o vině a trestu v českém trestním řádu, resp. trestním řízení. V této kapitole bude také zahrnut i vývoj tohoto institutu jak v minulosti, jeho současná podoba a zasazení do kontextu českého trestního řízení. Třetí kapitola se věnuje zmíněným konsensuálním způsobům vyřízení trestních věcí v Polsku. Tato kapitola následuje podobnou strukturu jako kapitola druhá. V závěru se práce pokusí zhodnotit poznatky získané studiemi předmětných právních úprav v obou právních

[15] Pro podrobné statistiky srov. kapitolu 3.4.1.

řádech a vyvodit z toho závěry pro výzkumné okruhy. Autor práce se v závěru s ohledem na dosavadní poznatky pokusí formulovat řešení *de lege ferenda* ohledně české právní úpravy týkající se dohody o vině a trestu. Tato práce tak může posloužit jako inspirace pro další podobně prováděný výzkum jiných institutů v trestním řízení, zejména má-li jít o instituty z polského právního řádu.

1 Plea Bargaining

Pojem *Plea Bargaining*, jehož ekvivalentem v českém jazyce může být například dohodování o vině, lze vymezit různě. Definic se nabízí přinejmenším tolik, kolik je právních řádů, které tento institut do sebe v různých podobách inkorporují.[16] Zpravidla je však společným jmenovatelem verzím pojmu v libovolných právních řádech to, že jde o dohodu mezi člověkem obviněným z trestného činu na straně jedné a s představitelem obžaloby na straně druhé, přičemž role soudu je spíše pasivní a leckdy se omezuje na schválení dohody. V důsledku takové dohody pak může obviněný očekávat určité ústupky ze strany veřejné žaloby a příznivější rozhodnutí ve věci oproti tomu, co by nastalo, proběhl-li by řádný soudní proces.[17] Typicky jde o mírnější trest,[18] stažení jiných obvinění nebo méně závažnou kvalifikaci předmětného skutku. Současně však obviněný musí v určité formě prohlásit vinu,[19] a vzdát se řádného projednání své věci před soudem nebo porotou.[20] Společné rysy lze pro jednotlivé mutace pojmu *Plea Bargaining* vymezit také negativně; nespadají zde jednostranné úkony veřejné žaloby jako zastavení stíhání či změny kvalifikací nebo navrhovaných výší trestů a současně u obviněného nejde o jakoukoli jinou činnost než o prohlášení viny, například zpravidla nejde o pouhé poskytnutí svědectví v neprospěch dalších spolupachatelů.[21]

V rámci *Plea Bargain* lze potom rozlišovat na tzv. *Charge Bargain,* kde je obviněnému umožněno prohlásit vinu k méně závažnému trestnému činu, tzv. *Sentence Bargain,* kde se soud dopředu dohodne s obviněným na výši trestu a tzv. *Fact Bargain*, pokud se představitel veřejné žaloby a obviněný dohodnou na určitých skutečnostech, které budou předloženy soudu a tyto budou sloužit jako důkazy, zatímco nedohodnuté skutečnosti předloženy nebudou a nebude se k nim přihlížet.[22]

Dohodování o vině a trestu jakožto způsob vedení a následného vyřízení trestního řízení vzniklo v systému *Common Law*. Podle některých hypotéz má *Plea Bargaining* svůj původ v Anglii v době sedmnáctého století, kde dohoda sloužila jako „prostředek ke zmírňování nepřiměřeně příkrých trestů.“[23] Jiné teorie potom naznačují, že anglo-americké trestní soudy po mnoho století

[16] Z *Common Law* systémů např. USA, Anglie, Wales nebo Kanada.
[17] GARNER, Bryan A. a kol. *Black's Law Dictionary. Ninth edition*. St. Paul: Thomson Reuters, 2009, s. 1270.
[18] Ať už jako faktický důsledek dodržení ujednané dohody, na kterou právě proto obviněný přistoupil, nebo pokud zákon přímo s dohodou spojuje snížení trestní sazby pro ten který trestný čin. Viz tzv. *Sentence Bargain* níže.
[19] „*Plea of guilty*.“
[20] GARNER, Bryan A. a kol. *Black's Law Dictionary. Ninth edition*. St. Paul: Thomson Reuters, 2009, s. 1270.
[21] ALSCHULER, Albert W. Plea Bargaining And Its History. *COLUMBIA LAW REVIEW*, 1979, roč. 79, č. 1, s. 4. Dostupné v databázi JSTOR na <https://www.jstor.org/stable/1122051?seq=1&cid=pdf-reference>.
[22] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr in MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 750.
[23] ALSCHULER, Albert W. Plea Bargaining And Its History. *COLUMBIA LAW REVIEW*, 1979, roč. 79, č. 1, s. 2. Dostupné v databázi JSTOR na <https://www.jstor.org/stable/1122051?seq=1&cid=pdf-reference>.

nejen, že neschvalovaly licitování o vině a trestu, ale aktivně od něj odrazovaly.[24] Od roku 1832 však bylo například v severoamerickém Bostonu dohodování o vině a trestu běžnou praktikou.[25] Větší zlom poté nastal v polovině devatenáctého století, neboť po této době se stalo *Plea Bargaining* dominantním způsobem vyřizování trestních věcí v USA.[26] Navzdory rozšíření však dohodování o vině a trestu nebylo po dlouhou dobu přijato jak u veřejnosti, tak i v celé soudní soustavě Spojených států, a v roce 1958 dokonce hrozilo, že Nejvyšší soud Spojených států amerických prohlásí tuto praktiku za ilegální.[27] Definitivní ukotvení tak nastalo až v roce 1970, kdy zmíněný Nejvyšší soud v rozhodnutí Brady v. United States judikoval, že je přípustné odměnit obviněného, jestliže tento předtím prohlásí, že spáchal stíhaný skutek.[28] Po tomto precedentu, který učinil z dohodování oficiálně sankcionovaný nástroj, následovala vzestupná tendence využívání *Plea Bargaining* (např. v roce 2000 mělo jít až o 94 % podíl na vyřízení federálních trestních věcí).[29]

Zatímco v USA institut *Plea Bargaining* působil velké kontroverze, v Anglii byl až do sedmdesátých let dvacátého století na pokraji zájmu a justice zde fakticky popírala existenci takových praktik.[30] Dělo se tak navzdory tomu, že v drtivé většině případů (někde až v 80 %)[31] se obvinění přiznali k vině a předpokládalo se, že často to bylo právě v důsledku předchozího dohodování mezi veřejnou žalobou a obhajobou.[32] Až v roce 1977 bylo *Plea Bargaining* oficiálně uznáno jako součást anglického trestního řízení.[33] Velký podíl prohlášení viny přetrvává i v posledních dekádách (70-93 % v závislosti na druhu soudu),[34] přičemž již byly dokonce vydány závazné pokyny pro postup soudů během *Plea Bargaining*.[35]

---

[24] ALSCHULER, Albert W. Plea Bargaining And Its History. *COLUMBIA LAW REVIEW*, 1979, roč. 79, č. 1, s. 5. Dostupné v databázi JSTOR na <https://www.jstor.org/stable/1122051?seq=1&cid=pdf-reference>.

[25] MEYER, Jon'a F. *Plea Bargaining* [online]. www.britannica.com, 17. října 2019 [cit. 3. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.britannica.com/topic/plea-bargaining#ref338191>.

[26] ALSCHULER, Albert W. Plea Bargaining And Its History. *COLUMBIA LAW REVIEW*, 1979, roč. 79, č. 1, s. 6. Dostupné v databázi JSTOR na <https://www.jstor.org/stable/1122051?seq=1&cid=pdf-reference>.

[27] Tamtéž.

[28] Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států Amerických Brady v. United States, 397 U.S. 742 (1970) ze dne 4. května 1970.

[29] FISHER, George. Plea Bargaining's Triumph: A History of Plea Bargaining in America. *YALE LAW JOURNAL*, 2000, roč. 109, č. 1.

[30] THOMAS, Philip A. Plea Bargaining in England. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 1978, roč. 69, č. 3, s. 172.

[31] Statistika naznačuje, že v 70. letech v řízeních před *Magistrates' Courts,* které v Anglii a Walesu představují 90 % trestních věcí, obvinění ve většině případů prohlásí svou vinu. Např. v Londýně došlo k *Plea of Guilty* u až 80 % obviněných. K tomu srov. THOMAS, Philip A. Plea Bargaining in England. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 1978, roč. 69, č. 3, s. 171.

[32] BYSTRÍK, Šramel. Dohoda o vine a treste vo svetle angloamerického „plea bargaining". *Právník*, 2014, č. 2, s. 160-172.

[33] Tamtéž.

[34] HIRSCHEL, David, SASSE, Scott, WAKEFIELD, William. *Criminal Justice In England and the United States. 2nd Edition*. London: Jones and Bartlett Publishers, 2008, s. 195.

[35] SENTENCING COUNCIL. *Reduction in Sentence for a Guilty Plea: Definitive guideline* [online]. www.sentencingcouncil.org.uk, 2019 [cit. 4. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.sentencingcouncil.org.uk/publications/item/reduction-in-sentence-for-a-guilty-plea-definitive-guideline/>.

Lze tak uzavřít, že v anglo-americkém trestním řízení se dohodování o vině a trestu těší značné aplikační popularitě.[36] Tato popularita a současně i efektivita takového způsobu přiměla v posledních desetiletích mnohé zákonodárce kontinentálních systémů práva k inkorporaci tu více, tu méně podobných instrumentů do svých právních řádů, a to navzdory odlišnosti od systému *Common Law*. Každé z těchto přijetí bylo, třebaže v hrubých rysech odpovídá výše uvedeným společným jmenovatelům *Plea Bargaining*, specifické pro ten který právní řád a v konečném důsledku se liší i míra jejich následného využívání. Jako příklad může posloužit právě Polsko (1997) nebo Česká republika (2012). V následujících kapitolách proto práce analyzuje úpravy tohoto institutu v těchto zemích.

[36] Nutno však podotknout, že čísla jsou zkreslená v tom smyslu, že anglo-americké trestněprávní systémy nerozlišují mezi trestným činem a správním deliktem.

2 Dohoda o vině a trestu v českém právním řádu

2.1 Obecná východiska a geneze pojmu

Snahy o zavedení institutu inspirovaném *Plea Bargaining* v České republice sahají až do roku 2005, nicméně jak tehdejší poslanecké, tak vládní návrhy nebyly přijaty.[37] Teprve zákonem č. 193/2012 Sb. byl s účinností od 1. září 2012 do českého právního řádu přijat institut tzv. dohody o vině a trestu, a to skrze nová ustanovení v § 175a, § 175b a § 314o až 314s TŘ. Podle důvodové zprávy k zákonu představovala dohoda o vině a trestu nový alternativní způsob vyřízení věci v trestním řízení, který doplní dosud existující odklony. Nový nástroj představoval snahu zákonodárce zejména čelit délce řízení jako nejzávažnějšímu problému justice v rámci států Rady Evropy. Doba trvání řízení a jeho skončení v přiměřené lhůtě představuje významnou podmínku spravedlivosti řízení a je součástí práva na spravedlivý proces dle čl. 6 Evropské úmluvy o lidských právech.[38] Současně by měla dohoda o vině a trestu přispět také k odbřemenění justiční soustavy, neboť k neúměrné délce řízení u nás přispívá také finančně, materiálně a personálně poddimenzovaná justice. Důležitým faktorem je ale i samotný charakter kontinentálního románsko-germánského inkvizičního trestního procesu s *„více stadii svěřených různým orgánům, opakováním řady úkonů před těmito orgány nebo více soudními instancemi se složitým systémem opravných prostředků."* V takové situaci je logickým krokem zákonodárce inspirace v systému *Common Law*, který nevykazuje zdaleka tak závažné problémy s průtahy.[39] Současně byl nový nástroj i snahou o naplnění doporučení Rady Evropy č. R (87) 18[40] o zjednodušení trestního řízení a o pokračováním v posilování odklonů, potažmo obecně posilováním prvků tzv. restorativní justice.[41]

Třebaže zákonodárce zde přiznává inspiraci *Plea Bargaining*, vzhledem k zásadním odlišnostem kontinentálního a anglosaského práva už v základních principech nebylo možné přijmout institut bez dalšího, ale jen s velkým ohledem na kontinentální a tuzemské právní tradice. Vzorem pro přijetí rovněž mohly být úpravy obdobných institutů v nám příbuzných právních řádech dalších evropských zemí, krom výše zmíněného Polska a Slovenska lze uvést také Německo, Španělsko nebo Itálii.[42]

Podstatou dohody o vině a trestu tak bylo zavedení zvláštního procesního postupu *„záležejícího v tom, že v případě trestního stíhaní pro většinu trestných činů mohou obviněný, státní zástupce a*

[37] Šlo o tzv. řízení o prohlášení viny obžalovaným. K tomu viz ŠČERBA, Filip in ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu.* 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 19.
[38] Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.
[39] Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb.
[40] Doporučení Rady Evropy č. R (87) 18 ze dne 17. září 1987.
[41] ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2257.
[42] Tamtéž.

případně i poškozený v přípravném řízení uzavřít úmluvu obsahující popis skutku, o kterém obviněný prohlásí, že jej spáchal, výměru trestu, resp. jiné sankce a náhradu škody či vydání bezdůvodného obohacení, kterou státní zástupce předloží soudu ke schválení."[43] Obviněný se krom učinění prohlášení, že skutek spáchal, také vzdává svého práva na projednání jeho věci veřejně, na provedení dokazování v plném rozsahu a významně zužuje i své právo podat odvolání. Tím se celé řízení značně urychlí a současně se zjednoduší důkazní situace státního zástupce.[44]

Jako „protiplnění" potom obviněný může očekávat možnost vyjednávat se stáním zástupcem a dohodnout se s ním na navržení trestu v určité výši. Na tomto místě je třeba uvést, že toto protiplnění až do novely TZ, provedené zák. č. 333/2020 Sb., nemělo explicitní hmotněprávní odraz v úpravě sankcionování. Tento stav byl předmětem kritiky, jednak z pohledu nejistoty obviněného a jeho motivace uzavřít dohodu,[45] jednak pro až příliš široce vymezené uvážení státního zástupce a soudce v případě hmotněprávních ustanovení a s tím spojenou nejednotnost v rozhodování.[46] Navzdory tomu však vždy implicitně platilo, že výkladem v tomto ohledu abstraktních ustanovení TZ (zejm. jeho § 39) je nutno dojít k závěru, že sankce vzešlá z uzavření dohody o vině a trestu má být mírnější. I přes určitá specifika tak tuzemská úprava dohody o vině a trestu má a v podstatě vždy měla charakter druhého z uvedených podtypů *Plea Bargaining* – tzv. *Sentence Bargaining*.[47] Výše zmiňovaná novela potom tuto skutečnost ještě zdůraznila – nově musí soud dle § 39 TZ přihlížet k tomu, zda obviněný sjednal dohodu o vině a trestu, jako k samostatnému kritériu pro stanovení druhu a výměry trestu. Navíc, dle § 58 odst. 3 TZ nyní získal soud také možnost mimořádně snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, ukládá-li jej v rozsudku, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu.

Mezi odborníky je dohoda o vině a trestu považována za relativně kontroverzní nástroj, neboť její proklamované výhody jsou vyváženy některými zápory. Mezi klady institutu patří jak zjednodušení a zhospodárnění trestního řízení, které vyplývá z výše uvedeného odpadnutí veřejného projednávání věci v hlavním líčení a z redukce dokazování, tak také posílení procesní aktivity stran a snížení sekundární viktimizace poškozeného. Aktivita stran by se měla stimulovat např. při vyhledávání důkazů a tím i snaze o zlepšení své pozice při vyjednávání o podobě dohody.

---

[43] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 750.

[44] JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 537.

[45] ŠKVAIN, Petr. Dohoda o vině a trestu nejen z pohledu aplikační praxe státního zastupitelství KALVODOVÁ, Věra, FRYŠTÁK, Matěj, PROVAZNÍK, Jan (eds.). *Trestní právo (stále) v pohybu: pocta Vladimíru Kratochvílovi*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 478.

[46] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 750-751.

[47] Tamtéž. K závěru, že novelizovaná podoba § 39 TrZ představuje spíše konkretizaci, než nové kritérium, viz také ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 187.

Ke snižování sekundární viktimizace pak dochází např. skrze odpadnuvší veřejné projednávání věci.[48] Tím, že je odpovědnost za výsledek přenesena na státního zástupce se pak posiluje postavení soudu jako nezávislého arbitra mezi stranami sporu, který *„již nemá vlastní zájem na výsledku sporu a neodpovídá za něj."*[49]

Jako významnou slabinu dohody o vině a trestu lze potom vnímat vlom do základních zásad trestního řízení, zejména do zásady materiální pravdy tím, že podkladem pro rozhodování soudu o schválení dohody o vině a trestu je za souhlasu státního zástupce skutek prohlášený obviněným a nikoliv skutečnosti zjištěné striktně v souladu s principem materiální pravdy.[50] Mezi další závažné porušení základní zásad patří dále deformace zásady zákazu sebeobviňování, protože *„obviněný je pod hrozbou přísného potrestání donucován, aby se k činu doznal."*[51] Lze se také domnívat, že dohoda o vině a trestu přispívá k podrývání důvěry v justici veřejností vytvářením dojmu, že se spravedlností je licitováno.[52]

2.2 Dohoda o vině a trestu jako odklon

Předmětem debat je rovněž systematické zařazení dohody o vině a trestu v rámci českého trestního řízení spočívajících v tom, zdali lze chápat tento nástroj jako odklon. Pojem odklonu přitom nejen, že není výslovně uveden ani v trestním zákoníku nebo v trestním řádu, ale současně není přesně, ba ani jednotně, vymezen v odborné literatuře.[53] Mimo to existuje i mnoho různých pojetí odklonů napříč různými evropskými právními řády – od neformalizované mediace pachatele s poškozeným (Finsko, Francie) přes „sankci *sui generis*" (Polsko) po deriváty principu oportunity (Česká republika).[54]

Základním společným prvkem pojetí odklonu v České republice je však to, že odklon je nenárokový způsob vyřízení věci, který je alternativní vůči standardnímu řízení, a jehož úspěšným uplatněním vzniká překážka věci rozsouzené. Současně zde existuje nutnost větší kooperace stran (státního zástupce a obviněného).[55] Využívání odklonů je potom určeno u takových věcí, které nevyžadují projednání v hlavním líčení. Tím je šetřena nejen justice, pro kterou odklon představuje

[48] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 752.
[49] ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2257.
[50] JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 144, s. 536.
[51] ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2257 – 2291. Rozpor se zásadou zákazu sebeobviňování je přitom tím silnější, čím větší je výhoda (v podobě mírnějšího potrestání) přiznat vinu a dohodnout oproti řádnému procesu.
[52] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 753.
[53] DANKOVÁ, Katarína, PELC, Vladimír. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 728.
[54] PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 80.
[55] Tamtéž.

rychlejší a efektivnější vyřízení věci, ale i obviněný, neboť následky vzešlé z věci vyřízené odklonem jsou pro něj zpravidla méně negativní. Některé odklony v sobě navíc obsahují i prvky restorativní justice, neboť *„směřují k obnově narušených vztahů mezi pachatelem a poškozeným.“*[56]

Existuje ovšem i užší vymezení odklonů (tzv. odklon v užším smyslu), které vyžaduje, aby institut nad rámec výše uvedených vlastností splňoval také to, že nedochází k vyslovení viny, ale k zastavení trestního stíhání.[57] Někdy se hovoří o takzvaných „neodsuzujících odklonech.“[58]

Tím, že dohoda o vině a trestu, stejně jako trestní příkaz, nevede k zastavení trestního stíhání, ale k odsuzujícímu rozsudku, o ní správně nelze hovořit jako o odklonu v užším smyslu,[59] ale spíše jako o zvláštním způsobu řízení či odklonu ve smyslu širším, jak činí převažující část literatury.[60] V rámci této práce proto bude nadále pojednáváno o dohodě o vině a trestu jakožto odklonu, a to odklonu v širším smyslu.

2.3 Podmínky uplatnění dohody o vině a trestu

Existuje několik podmínek pro uplatnění dohody o vině a trestu, přičemž tyto jsou ukotveny nejen v trestním řádu, ale i v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Trestní řád stanovuje podmínky v ustanoveních § 175a odst. 1,3,8 a v § 36 odst. 1 písm. d). ZSM potom stanovuje podmínku v § 63.

První podmínkou stanovenou v ustanovení § 175a odst. 3 TŘ je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Toto prohlášení nemá povahu doznání se k trestnému činu a nebude-li dohoda z nějakého důvodu uzavřena nebo schválena, nelze k němu nadále přihlížet (§ 175a odst. 7 a § 314s TŘ). Účelem takového prohlášení je akceptace zjištěného skutkového stavu.

Z druhé podmínky dle ustanovení v § 175a odst. 1 TŘ vyplývá, že zahájit jednání o dohodě o vině a trestu lze jen, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Reflexí této podmínky je i ustanovení § 175a odst. 3 TŘ, které stanovuje nutnost neexistence důvodné pochybnosti o pravdivosti prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Druhá podmínka tak představuje požadavek zákonodárce na objektivní zjištění skutkového stavu. Skutkový stav v tomto případě však nemusí být prokázán natolik silně, jak to vyžaduje uznání soudu obžalovaného vinným,[61]

[56] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 728.
[57] ŠČERBA, Filip. In ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 19.
[58] ZŮBEK, Jan. Odklony v trestním řízení a jejich současná a budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 3, s. 56.
[59] Tak jako např. ŠČERBA, Filip. In ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 19.
[60] Tak jako např. ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 730, DANKOVÁ, Katarína, PELC, Vladimír. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 728 nebo VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253.
[61] ŠČERBA, Filip. In ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 24.

současně jde o vyšší míru prokázání, než jaká je vyžadována pro zahájení trestního stíhání dle ustanovení v § 160 odst. 1 TŘ. Prohlášení o spáchání skutku tak *„nezbavuje OČTŘ přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu."*[62] První dvě podmínky tak lze shrnout jako nutnost objektivně zjištěného skutkového stavu, který potvrdí obviněný.

Zák. č. 333/2020 Sb. zrušil ustanovení v § 36 odst. 1 písm. d) TŘ, které stanovalo, že obviněný musí být při sjednávání dohody o vině a trestu zastoupen obhájcem a to i za situace, kdy by pro dané trestní jinak nutná dána nebyla. Tato podmínka tak byla častým předmětem kritiky a uváděna jako jedna z příčin nízkého využívání institutu. V případě méně závažné kriminality představovalo obstarávání obhájce na jednání OČTŘ činnost, která fakticky maří smysl a účel dohody o vině a trestu.[63] Na druhou stranu, obviněný sjednáním dohody o vině a trestu zásadně zhoršuje své postavení a omezuje svá procesní práva a jde zde proto nutné klást důraz na to, aby si byl obviněný vědom těchto následků.[64] I přes toto argument pro zachování nutné obhajoby při procesu sjednávání dohody kvůli potřeby kvalifikované právní pomoc obviněnému nakonec nepřevážil. Nutno podotknout, že tento důvod nutné obhajoby byl již dříve vypuštěn z pracovní verze paragrafového znění rekodifikace trestního práva procesního.[65]

Další podmínkou trestního řádu pro uplatnění dohody o vině a trestu je nemožnost jejího sjednání v řízení proti uprchlému dle § 175a odst. 8. I toto ustanovení bylo významně novelizováno vypuštěním nemožnosti sjednávání dohody o vině a trestu v případě řízení o zvlášť závažném zločinu. Účelem tohoto omezení bylo patrně *„přesvědčení zákonodárce, že zde nemůže dohoda o vině a trestu nahradit výsledky dokazování získávané v hlavním líčení"* a jeho trvání na bezvýjimečném dodržování všech zásad.[66] Tento postoj byl také často kritizován u odborné veřejnosti; hlavním argumentem této podmínky potom byl právě velký potenciál dohody o vině a trestu právě pro případy řízení o zvlášť závažném zločinu. Zrychlení řízení a zefektivnění, což jsou proklamované přednosti dohody o vině a trestu, jsou tím důležitější, čím delší (časově, instančně) a náročnější projednávaná věc je. Zpravidla jsou dlouhá a náročná právě řízení o zvlášť závažných zločinech.[67] Podobně jako u nutné

[62] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 754.
[63] VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253.
[64] HRUŠÁKOVÁ, Milana, JIŘÍČEK, Pavel. In ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu.* 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 35.
[65] § 56 (c32) dle MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Rekodifikace trestního práva procesního* [online]. https://tpp.justice.cz/, 2018 [cit. 7. prosince 2019]. Dostupné na <https://tpp.justice.cz/>.
[66] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 755.
[67] ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2257 nebo VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253.

obhajoby nastal posun ve vnímání této podmínky také už dříve u rekodifikační komise, která také zákaz sjednávat dohodu u zvlášť závažných zločinů vypustila.[68]

Poslední podmínkou plynoucí přímo ze zákona je potom nepřípustnost sjednání dohody o vině a trestu v případě řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku, a to dle § 63 ZSM. Účelem této podmínky je především pozitivní účinek vystavení mladistvého obviněného *„provedenému hlavnímu líčení a s tím spojeným výchovným účinkem."*[69] Tato překážka sjednání dohody o vině a trestu je diskutována spíše méně často.[70]

Státní zástupce je dle § 12 odst. 1 zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, vázán také pokyny obecné povahy vydávané nejvyšším státním zástupcem. Na tomto místě je tak třeba vzít v potaz POP NSZ 9/2019. Presumujeme-li totiž postup státního zástupce za souladný s těmito pokyny, lze považovat některá ustanovení POP NSZ 9/2019, týkající se dohody o vině a trestu, v podstatě za upravující podmínky k uzavření dohody o vině a trestu, třebaže jsou závazné pouze pro státního zástupce. Dle čl. 61 odst. 3 POP NSZ 9/2019 tak musí státní zástupce při zvažování vhodnosti jednání o dohodě vzít v úvahu některá konkrétní kritéria, jakými jsou *„povaha a závažnost spáchaného trestného činu, zájmy poškozeného, pravděpodobný druh a výměru trestu, jestliže by obviněný byl uznán vinným v řízení před soudem na podkladě obžaloby, zájem na rychlém a přiměřeném skončení věci, pravděpodobný vliv řízení před soudem na svědky a náklady řízení před soudem."* Při vyhodnocování těchto kritérií (a případném odmítnutí dohodování) by však neměl státní zástupce postupovat příliš formalisticky, především v situacích, kdy dohodování inicioval obviněný.[71]

2.4 Řízení o schválení dohody o vině a trestu

Původní koncepce řízení o schválení dohody o vině a trestu se rozpadala do dvou fází. První (předsoudní) fáze probíhala většinou v rámci vyšetřování nebo ve zkráceném přípravném řízení a jejím obsahem bylo sjednávání dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným, případně i poškozeným. I před soudem sice bylo možno dodatečně uzavřít dohodu v rámci předběžného projednání obžaloby (§ 186 písm. g) TŘ), nicméně předmětem druhé fáze bylo zejména předběžné projednání nebo schválení dohody o vině a trestu nebo rozhodování o opravném prostředku.[72]

[68] § x29 v MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Rekodifikace trestního práva procesního* [online]. https://tpp.justice.cz/, 2018 [cit. 7. prosince 2019]. Dostupné na <https://tpp.justice.cz/>.
[69] ŠČERBA, Filip. In ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 28.
[70] S odkazem na úpravu na Slovensku např. v VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253.
[71] ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2257
[72] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 756.

Až do novely TŘ provedené zák. č. 333/2020 Sb. neexistoval rozumný postup pro případ, dospěl-li soud při předběžném projednání obžaloby nebo při hlavním líčení k přesvědčení, že je vhodné dohodu uzavřít, což bylo předmětem kritiky.[73] Nová ustanovení v § 206b až 206d TŘ tak představují řešení zákonodárce k nápravě tohoto stavu, neboť umožňují uzavření dohody o vině a trestu i v průběhu hlavního líčení. V tomto pojetí je tak částečně potlačeno předchozí dělení do fází a dohodu lze uzavřít v podstatě až do finálních stadií trestního řízení. Je však zjevné, že potenciál dohody zhospodárnit trestní řízení je tím více umenšen, čím blíže je toto řízení řádnému konci (čím déle trvá) a tak nebude její uzavírání v pozdějších fázích řízení příliš častým jevem.[74] Problému nemožnosti uzavírat dohodu v soudní fázi řízení si byla vědoma i rekodifikační komise, a srovnáme-li § 206b TŘ s § y26 paragrafového znění připravované rekodifikace, lze si všimnout, že právě toto dílo bylo významný zdroj inspirace pro zmiňovanou novelu.[75]

2.4.1 Uzavírání dohody v předsoudní fázi řízení

Sjednat dohodu s obviněným a podat soudu návrh na její schválení může pouze státní zástupce (§ 175 odst. 1 písm. c) TŘ), přičemž primárně se tak děje v přípravném řízení. Dle § 175a odst. 1 TŘ může zahájit jednání o dohodě o vině a trestu státní zástupce a to na návrh obviněného, nebo i bez návrhu, za předpokladu, že jsou splněny výše uvedené podmínky. Dle stejného ustanovení potom platí, že nevyhoví-li státní zástupce takovému návrhu obviněného (např. pro nesplnění podmínek pro uzavření dohody o vině a trestu), pouze jej, případně jeho obhájce, vyrozumí.[76] Proti takovému vyrozumění neexistuje opravný prostředek.

Je-li zde vůle státního zástupce uzavřít dohodu o vině a trestu, k jednání předvolá obviněného, případně vyrozumí jeho obhájce a vyrozumí a poučí poškozeného (§ 175a odst. 2 TŘ).

Ustanovení v § 175a odst. 5 TŘ ukládá státnímu zástupci dbát na zájmy poškozeného nejen při sjednávání poskytnutím prostoru k vyjádřením, ale i „quasi-zastupováním" jeho zájmů v případě, že se poškozený, který uplatnil některý z adhezních nároků, sám nezúčastní jednání. To však v důsledku může vést k oslabení postavení státního zástupce jakožto nezávislého orgánu vykonávajícího dozor nad přípravným řízením (§ 174 odst. 1 TŘ).[77]

V rámci jednání nelze dohodovat právní kvalifikaci trestného činu, která má být obsahem dohody o vině a trestu dle § 175a odst. 6 písm. d) TŘ, neboť soud je obsahem dohody vázán

[73] VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253.
[74] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 759.
[75] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Rekodifikace trestního práva procesního* [online]. https://tpp.justice.cz/, 2018 [cit. 7. prosince 2019]. Dostupné na <https://tpp.justice.cz/>.
[76] To je odrazem jednoho z výše uvedených pojmových znaků odklonu – nenárokovosti.
[77] HRUŠÁKOVÁ, Milana, JIŘÍČEK, Pavel. In ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 37.

(§ 314r odst. 1 TŘ) a bylo by nepřijatelným porušením zásady rovnosti před zákonem právně posuzovat stejné skutky odlišně.[78] Druh a výše dohodnutého trestu potom musí odpovídat trestnímu zákoníku tak, aby tyto mohly být převzaty soudem do rozsudku, kterým se dohoda o vině a trestu schválí.[79]

Mimo trestní řád jsou některé povinnosti státního zástupce při uzavírání dohody konkretizovány i v čl. 61 a čl. 62 POP NSZ 9/2019; jde zejména o pravidla týkající se vedení spisu, vyhotovení protokolu nebo doručování.

2.4.2 Uzavírání dohody v soudní fázi řízení

Jak již bylo řečeno výše, změnami TŘ v zák. č. 333/2020 Sb. došlo k menšímu sešněrování uzavírání dohody o vině a trestu do ranějších stadií trestního řízení. V současné úpravě tak může soud podnítit uzavření dohody o vině a trestu nejen nařízením předběžného projednání obžaloby nebo v rámci přezkumu obžaloby nebo návrhu na potrestání v řízení před samosoudcem, ale nově také i v rámci hlavního líčení. Pro oprávnění soudu iniciovat uzavření dohody o vině a trestu v každé z výše uvedených fází trestního řízení platí, že soud zde vždy sám posuzuje vhodnost uzavření. Vhodnost zde znamená především splnění podmínek přípustnosti uzavření dohody o vině a trestu v dané věci,[80] lze také usoudit, že dále bude vhodnost posuzovaná podle kritérií podobným hlediskům v čl. 61 odst. 3 POP NSZ 9/2019 (tyto byly podrobně rozebrány výše). Dle dikce ustanovení (tedy § 186 písm. g), § 206b odst. 1 a § 314c odst. 1 TŘ) je pro vhodnost významným faktorem i samotná skutečnost, že uzavření dohody navrhne státní zástupce nebo obviněný. Postup poté, co soud dojde k závěru, že dohodu o vině a trestu je vhodné uzavřít, se liší podle fáze a typu trestního řízení.

V případě, že již byla podána obžaloba, soud po jejím přezkumu nařídí dle § 186 písm. g) TŘ její předběžné projednání, v jehož rámci dle § 187 odst. 4 TŘ zjistí stanoviska státního zástupce a obviněného a jsou-li tato kladná, soud určí státnímu zástupci lhůtu k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Je-li státním zástupcem včas podán takový návrh, postupuje se podle zvláštních ustanovení oddílu osmého hlavy dvacáté TŘ (§ 314o až 314s); jestliže lhůta uplyne marně, soud nařídí hlavní líčení. Modifikací tohoto postupu je i situace, kdy samosoudce přezkoumává obžalobu nebo návrh na potrestání podle § 314c odst. 1 písm. d); samosoudce zde však jednak nenařizuje předběžné projednání, pouze přiměřeně postupuje podle § 187 odst. 4 TŘ,[81]

[78] ŠČERBA, Filip. In ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012, s. 46.
[79] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 758.
[80] ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2446.
[81] Tamtéž, s. 3554.

jednak nenařizuje hlavní líčení, ale rozhodne buď dle § 314p odst. 3 nebo 4 TŘ, nebo nařídí veřejné zasedání (§ 314c odst. 2 TŘ).

V hlavním líčení je soudu je v souladu s ustanovením § 206b odst. 1 TŘ dána možnost poskytnout státnímu zástupci a obžalovanému prostor k uzavření dohody tím, že předseda senátu z tohoto důvodu přeruší, případně i odročí, hlavní líčení. Předseda senátu musí před tímto úkonem poučit obžalovaného a zjistit stanoviska státního zástupce, obžalovaného a poškozeného, je-li přítomen. Postup uzavírání dohody se přiměřeně řídí § 174a TŘ. Podle § 206b odst. 3 TŘ, je-li dohoda o vině a trestu uzavřena, pokračuje se v hlavním líčení po přednesení jejího návrhu za přiměřeného užití ustanovení v oddílu osmém hlavy dvacáté TŘ; nedojde-li k jejímu uzavření nebo schválení soudem, *„pokračuje se v hlavním líčení na podkladě původní obžaloby"* dle § 206b odst. 4 TŘ.

Ať dojde ke sjednání dohody o vině a trestu v libovolném z uvedených okamžiků, výsledkem je návrh na schválení dohody o vině a trestu. Náležitosti a obsah sjednané dohody o vině a trestu se vždy řídí ustanoveními v § 175a odst. 6 TŘ. V případě, že dohoda o vině a trestu bude sjednána, státní zástupce ji doručí obviněnému, případně i obhájci nebo poškozenému (§ 175a odst. 7 TŘ), a v rozsahu této dohody podá soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu (§ 175b TŘ). Tento návrh může státní zástupce vzít až do závěrečné porady soudu ke schválení dohody vzít zpět (§ 314o odst. 5 TŘ), odstoupit od dohody může ve stejném rozsahu i obviněný.[82]

2.4.3 Řízení o schválení dohody o vině a trestu

Řízení o schválení dohody o vině a trestu je upraveno v oddílu osmém hlavy dvacáté TŘ v § 314o až 314r. První část procedury podle tohoto oddílu představuje přezkum návrhu na schválení dohody o vině a trestu, jde tedy o jakousi modifikaci přezkumu obžaloby podle § 185 a násl. TŘ.[83] Soud (předseda senátu) v této fázi může rozhodnout o nařízení veřejného zasedání k rozhodnutí o návrhu, dále může tento návrh odmítnout nebo nařídit jeho předběžné projednání zpravidla v neveřejném zasedání. K odmítnutí návrhu může dojít na základě závažné procesní vady předcházejícího řízení nebo z důvodů, pro které nelze schválit takový návrh (k tomu viz dále). Důvody pro nařízení předběžného projednání návrhu v § 314p TŘ jsou podobné důvodům v obecné úpravě dle § 185 a násl. TŘ, stejně jako možnosti následného soudního rozhodnutí.

V souladu s § 314q TŘ je k veřejnému zasedání k projednání návrhu předvolán obviněný a případně jeho obhájce, státního zástupce a poškozeného předseda senátu vyrozumí. Při zasedání nejprve dojde k přednesení návrhu státním zástupcem, poté musí předseda senátu umožnit obviněnému se vyjádřit a zjistit, zdali obviněný obsahu a důsledkům uzavřené dohody o vině a

[82] Pro takový úkon sice chybí explicitní zákonná úprava, nicméně toto právo se obviněnému analogicky dovozuje. Viz KRÁL, Vladimír. Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. *Právní rozhledy*, 2008, č. 20, s. II.
[83] ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3630.

trestu (především vzdání se práva na řádné projednání) a zdali dobrovolně, bez nátlaku a za náležitého poučení učinil své prohlášení o tom, že spáchal předmětný skutek. Podle § 314q odst. 5 TŘ *„dokazování soud neprovádí."* Toto ustanovení je klíčové pro celý institut dohody o vině a trestu, neboť především v jeho důsledku dochází k odpadnutí dokazování v hlavním líčení a tedy k významným časovým a materiálním úsporám pro řízení.

Platí, že soud je návrhem na schválení dohody o vině a trestu vázán (§ 314r odst. 1 TŘ). Tento návrh soud neschválí, jestliže je v něm obsažená dohoda nesprávná, nepřiměřená, nezákonná nebo pokud byl postup předcházející jejímu uzavření v rozporu se zákonem. Nesprávnost a nepřiměřenost zahrnuje chyby ve zjištěném skutkovém stavu nebo v právním posouzení[84] a také navržení trestu či ochranného opatření v rozporu s hmotněprávními ustanoveními (§ 39 a násl. TZ), s ohledem na jejich druh a výši. Důvodem neschválení návrhu je i nesprávné vypořádání v něm obsaženého adhezního nároku.[85] Důsledkem neschválení může být buďto vrácení věci odůvodněným[86] usnesením do přípravného řízení (§ 314r odst. 2 TŘ), nebo poskytnutí dodatečné lhůty státnímu zástupci k vypracování nového návrhu (§ 314r odst. 3 TŘ).

Jestliže soud návrh schválí, v souladu s § 314r odst. 4 TŘ tak učiní formou odsuzujícího rozsudku, jehož výrok bude odpovídat sjednané dohodě o vině a trestu. Tento rozsudek musí být také odůvodněn.[87] Proti tomuto rozhodnutí je fakticky i formálně omezeno podávání opravných prostředků – podle § 245 odst. 1 TŘ je jediným přípustným důvodem odvolání je nesoulad rozsudku s uzavřenou dohodou o vině a trestu. Podle stejného ustanovení se však poškozený může odvolat proti nesprávnému výroku o adhezním nároku, jestliže s tímto vypořádáním předtím nesouhlasil.[88]

2.5 Dohoda o vině a trestu v kontextu dalších odklonů

Chceme-li analyzovat příčiny nevyužívání dohody o vině a trestu, musíme se zabývat nejen jejími parametry, tak, jak jsme učinili výše, ale je třeba tento nástroj systematicky zasadit mezi další instituty se stejným (podobným) smyslem a účelem – mezi další odklony. Tímto zasazením se práce stručně zabývá níže. Těmito odklony jsou podmíněné zastavení trestního stíhání,[89] narovnání[90] a trestní příkaz. Mezi odklony bývá řazeno i odstoupení od trestního stíhání mladistvého dle § 70 a násl. ZSM, avšak vzhledem k tomu, že využití dohody o vině a trestu je v § 63 ZSM nepřípustné u

[84] Tamtéž, s. 3675.
[85] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 760.
[86] ŘÍHA, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3675.
[87] Tamtéž.
[88] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 761.
[89].Včetně podmíněného odložení podání návrhu na potrestání ve zkráceném přípravném řízení.
[90] Včetně odložení věci při schválení narovnání ve zkráceném přípravném řízení.

mladistvých, jejichž věk nedovršil osmnácti let, nemá tento institut vůči dohodě o vině a trestu konkurenční povahu.

2.5.1 Metodika srovnávání a statistická data

Pro účely racionálního srovnání četnosti využívání dohody o vině a trestu oproti dalším odklonům lze vzít v potaz 2 hlavní kritéria: šíři aplikovatelnosti daného odklonu a současně i jeho procesní (časovou a materiální) náročnost.

Šíře aplikovatelnosti vyjadřuje rozsah trestních věcí (trestních řízení) ve kterých je přípustné aplikovat daný odklon podle klasifikace trestného činu dle § 14 TZ. Toto kritérium slouží k identifikaci odklonů, které jsou ve vzájemné konkurenci – jestliže lze tedy 2 různé odklony aplikovat pro trestný čin klasifikovaný například jako zločin, jsou ve vzájemné konkurenci. Poté lze přistoupit ke srovnání procesní náročnosti konkurujících si odklonů. Procesní náročnost potom bude zpravidla tím vyšší, čím více a čím přísnějšími předpoklady a nároky zákon podmiňuje a svazuje aplikaci daného odklonu. Srovnání šíře aplikovatelnosti jednotlivých odklonů v českém právním řádu zachycuje na základě výše uvedeného schéma v tabulce 1.

Tabulka 1: *Schéma srovnání šíře aplikovatelnosti odklonů v českém právním řádu.*

Odklon	Přípustný v řízení o		
	Přečinu	Zločinu	Zvlášť závažném zločinu
Dohoda o vině a trestu	Ano	Ano	Ano
Podmíněné zastavení trestního stíhání	Ano	Ne	Ne
Narovnání	Ano	Ne	Ne
Trestní příkaz	Ano, pro TČ s HHTS do 5 let	Ano, pro TČ s HHTS do 5 let	Ne

V případě přečinů tedy dohoda o vině a trestu konkuruje všem uvedeným odklonům, v případě (některých) zločinů pouze trestnímu příkazu a v případě zvlášť závažných zločinů nyní představuje jediný aplikovatelný odklon. Níže proto bude srovnána procesní náročnost dohody o vině a trestu s ostatními odklony v případě řízení o přečinu a s trestním příkazem v případě řízení o zločinu.

Užitečným vodítkem zde není jen samotná analýza právní úpravy jednotlivých odklonů, ale i četnost využívání jednotlivých odklonů OČTŘ; pro daný odklon se dá předpokládat určitá korelace mezi uvedenou procesní náročností a četností využívání. Statistická data jsou proto uvedena níže v tabulce 2 a 3. Pro větší názornost jsou tato data také vykreslena do grafu v obrázku 1.

Tabulka 2: *Statistická data četnosti užívání odklonů v českém právním řádu v letech 2013 až 2019.*[91]

Rok	Zahájeno trestních stíhání + zkrácených přípravných řízení	Podáno obžalob + návrhů na potrestání	Podáno návrhů na schválení dohody o vině a trestu	Podmíněně zastaveno + podmíněně odloženo	Schváleno narovnání + odloženo po schválení narovnání	Vydáno trestních příkazů
2019	77.608	70.894	170	5.508	110	38.545
2018	76.897	70.225	143	5.499	90	37.813
2017	77.357	71.030	117	5.126	62	38.162
2016	85.078	78.343	96	5.248	95	44.437
2015	91.653	84.542	114	5.410	109	48.107
2014	103.544	96.343	90	5.577	96	55.689
2013	105.703	98.034	118	5.661	117	60.842

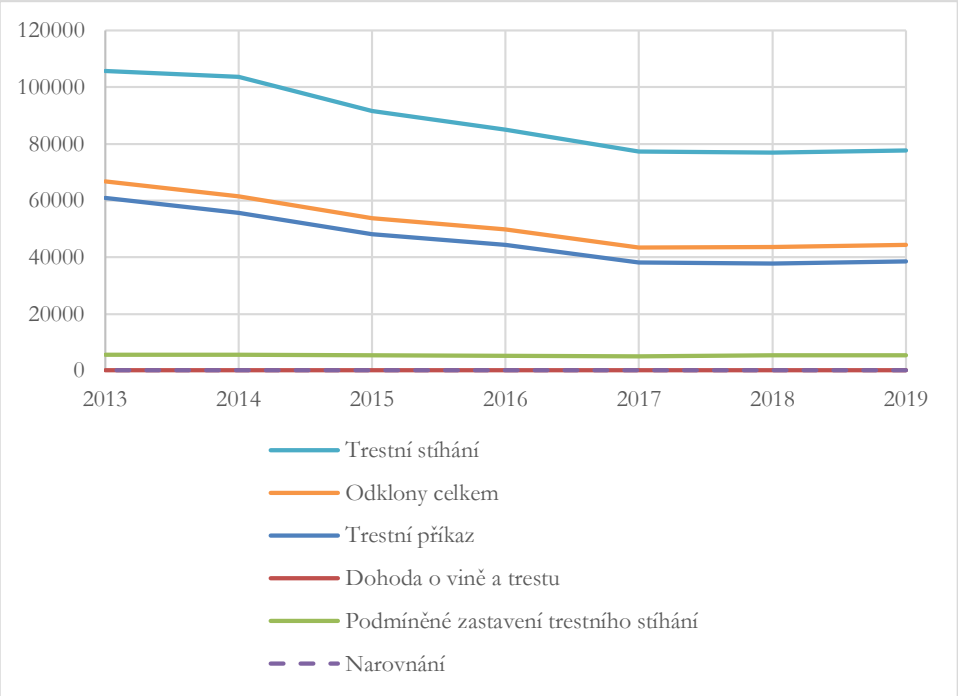

Obrázek 1: *Graf znázorňující četnost užívání odklonů v českém právním řádu v letech 2013 až 2019.*

[91] Data mimo trestní příkazy pochází ze Statistického listu trestního: Přehledu o vyřízených (stíhaných a podezřelých) fyzických osobách podle státních zastupitelství a Statistického listu trestního pro právnické osoby: Přehledu o vyřízených (stíhaných a podezřelých) právnických osobách podle státních zastupitelství pro příslušné roky. Zdrojem je MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *[infodata] – přehled statistických listů* [online]. https://cslav.justice.cz/, 2020 [cit. 25. října 2020]. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.
Data pro trestní příkazy do roku 2017 pochází ze Statistických ročenek – Statistického přehledu soudních agend první část pro příslušné roky. Zdrojem je MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *[infodata] – Statistické ročenky* [online]. https://cslav.justice.cz/, 2020 [cit. 25. října 2020]. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.
Data pro trestní příkazy od roku 2017 pochází ze Sumáře výkazů o pohybu trestní agendy u okresních soudů pro příslušné roky. Zdrojem je MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *[infodata] – Výkazy soudů a státních zastupitelství* [online]. https://cslav.justice.cz/, 2020 [cit. 10. února 2021]. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>.

Tabulka 3: *Statistická data relativní četnosti užívání odklonů v českém právním řádu.*[92]

Rok	Odklonů celkem	Odklonů celkem (mimo trestní příkaz)	Vyřízeno odklonem v %	Vyřízeno odklonem (mimo trestní příkaz) v %	Poměr podaných návrhů na schválení dohody o vině a trestu vůči zahájeným trestným stíháním v %	Poměr podaných návrhů na schválení dohody o vině a trestu vůči ostatním odklonům (mimo trestní příkaz) v %
2019	44.333	5.788	57,12 %	7,46 %	0,22 %	3,03 %
2018	43.545	5.732	56,63 %	7,45 %	0,19 %	2,56 %
2017	43.467	5.305	56,19 %	6,86 %	0,15 %	2,26 %
2016	49.876	5.439	58,62 %	6,39 %	0,11 %	1,80 %
2015	53.740	5.633	58,63 %	6,15 %	0,12 %	2,07 %
2014	61.452	5.763	59,35 %	5,57 %	0,09 %	1,59 %
2013	66.738	5.896	63,14 %	5,58 %	0,11 %	2,04 %

2.5.2 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Při podmíněném zastavení trestního stíhání (upraveném v zejména v § 307 a násl. TŘ) dochází k dočasnému zastavení trestního stíhání v řízení o přečinu, jestliže se obviněný k trestnému činu doznal, nahradil škodu nebo vydal bezdůvodné obohacení nebo se na její náhradě nebo jeho vydání s poškozeným dohodl, nebo učinil jiná vhodná opatření, a jestliže obviněný s podmíněným zastavením souhlasí. Zároveň musí takové rozhodnutí příslušný OČTŘ (v přípravném řízení státní zástupce, jinak soud) považovat za dostačující. Pro přečiny s vyšší společenskou škodlivostí se uplatní přísnější podmínky v § 307 odst. 2 TŘ.[93]

Podmíněné odložení návrhu na potrestání dle § 179g a § 179h TŘ představuje v podstatě ekvivalent podmíněného zastavení trestního stíhání ve zkráceném přípravném řízení. Důvodem samostatné úpravy je nutnost zakotvit překážku res iudicata, neboť, technicky vzato, ve zkráceném přípravném řízení vůbec nedochází k zahájení trestního stíhání a při odložení tedy k jeho zastavení.[94]

V těchto případech tak z hlediska procesní náročnosti oproti dohodě o vině a trestu odpadá zejména nutnost dohodování, neboť jde o jednostranné rozhodnutí OČTŘ, byť podmíněné souhlasem obviněného. Tato rozhodnutí navíc může s konečnou platností učinit státní zástupce nebo soud a není třeba jejich následného schvalování v další fázi. Je tak zjevné, že jde o výrazně jednodušší formu odklonu, a to zejména, proběhne-li zkrácené přípravné řízení.

Nadto také nelze opominout skutečnost, že jde o odklon v užším smyslu, jehož výsledkem není odsuzující rozhodnutí a s ním spojené potrestání a stigmatizace pachatele. Jde zde v podstatě o bonifikaci pachatelova doznání a nápravu způsobených příkoří poškozenému. V tomto ohledu lze tedy do jisté míry mít za to, že podmíněné zastavení trestního stíhání má v souladu s principy

[92] Přestože tato práce chápe trestní příkaz jako odklon *sensu lato*, z důvodů názornosti a určité doktrinální zvyklosti jsou zde uvedeny i statistiky bez započítání trestního příkazu.
[93] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 737.
[94] Tamtéž, s. 741.

restituční spravedlnosti určitou přednost před ostatními odklony. Tato prioritizace, jak bylo uvedeno výše, přitom nemusí být na úkor rychlosti a hospodárnosti řízení.

Uvedeným závěrům svědčí i skutečnost patrná z uvedených statistických dat – totiž, že od roku 2013 nedošlo k výraznějšímu změně četnosti užívání podmíněného zastavování trestního stíhání ve vztahu k dohodě o vině a trestu či jiným k odklonům. Podmíněné zastavení trestního stíhání si i nadále mezi odklony zachovává významný podíl,[95] který dokonce mírným tempem roste.

2.5.3 Narovnání

Narovnání, upravené v § 309 až § 314 TŘ, představuje odklon se silným restorativním prvkem a snahou o nápravu vztahu mezi obviněným a pachatelem. Dle § 309 odst. 1 TŘ soud a v přípravném řízení státní zástupce, může rozhodnout o schválení narovnání, pokud tento způsob vyřízení věci považuje za dostačující, a jestliže předmětem řízení je přečin, obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, uhradí (nebo jinak odčiní) způsobenou škodu nebo vydá bezdůvodné obohacení poškozenému a složí na účet soudu nebo státního zastupitelství peněžitou částku na pomoc obětem trestné činnosti. Navíc je zde vyžadován nejen souhlas obviněného, ale i poškozeného. Ustanovení o zkráceném přípravném řízení obsahuje v § 179c odst. 2 písm. g) TŘ úpravu odložení věci po schválení narovnání z důvodů obdobných jako u podmíněného odložení návrhu na potrestání.[96]

Narovnání tak představuje v podstatě jen zpřísnění požadavků podmíněného zastavení trestního stíhání, aniž by za poskytovalo OČTŘ nebo obviněnému nějakou významnou výhodu. Tento odklon je podle statistik využíván jen okrajově a tak jeho srovnáním s dohodou o vině a trestu nelze dojít k relevantním závěrům.

2.5.4 Trestní příkaz

Zařazení trestního příkazu mezi odklony je poměrně problematické,[97] neboť tento institut v podstatě vůbec nenaplňuje restituční funkci odklonu. Jediným smyslem trestního příkazu je zjednodušení a urychlení trestního řízení tak, že samosoudce rozhodne pouze na základě popisu skutkového stavu ve spise, je-li tento alespoň spolehlivě prokázán (§ 314e odst. 1 TŘ).[98] K vysoké efektivitě tohoto druhu řízení přispívá i to, že trestnímu příkazu zpravidla předchází zkrácené přípravné řízení upravené v § 179a a násl. TŘ, jehož zahájení není nutné odůvodňovat, stejně jako

[95] VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253.
[96] ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 745.
[97] Namísto zařazení do kategorie odklonů je trestní příkaz někdy považován za pouhou formu zkráceného či sumárního řízení. K tomu srov. ZŮBEK, Jan. Odklony v trestním řízení a jejich současná a budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 3, s. 56.
[98] ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3569.

z něj vzešlý návrh na potrestání. Navíc tento režim podléhá relativně krátkým lhůtám (standardně 2 týdny dle § 179b odst. 4 TŘ).[99] Trestním příkazem je přípustné rozhodnout v řízení před samosoudcem, tedy tehdy, je-li předmětem řízení přečin nebo zločin s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující 5 let a nemá-li být uložen souhrnný nebo úhrnný trest (§ 314a TŘ), nelze jej však vydat v řízení proti osobě bez plné svéprávnosti, má-li být uloženo ochranné opatření (§ 314e odst. 6 TŘ) anebo v řízení proti mladistvému, který nedovršil osmnáct let věku (§ 63 ZSM). Trestním příkazem může soud uložit pouze trest v souladu s § 314e odst. 2 až 5 TŘ. K právní moci trestního příkazu je dle § 314g odst. 2 TŘ zapotřebí, aby proti němu obviněný nepodal odpor dle § 314g odst. 1 TŘ, což v podstatě znamená konkludentní souhlas obviněného.[100] Trestní příkaz navíc dle § 314f TŘ nemusí být odůvodněn.

Nejvíce propastné rozdíly v procesní náročnosti proto panují při srovnání dohody s trestním příkazem, zejména v případech proběhnuvšího zkráceného přípravného řízení. Pro krátké lhůty, omezené povinnosti OČTŘ k odůvodňování jednotlivých rozhodnutí, nízkými nároky na součinnost s obviněným nebo poškozeným, lze tento proces charakterizovat jako celkově nenáročný. Uvádí se proto jeho dvou- až trojnásobné časové úspory ve srovnání s vyřízením věci za pomocí dohody o vině a trestu.[101] Není tedy překvapivé, že dle statistik trestní příkaz dominuje nejenom dohodě o vině a trestu, ale i ostatním odklonům, ačkoliv relativní četnost jeho užívání ve sledovaném období mírně klesá.

[99] VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253.
[100] ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3569.
[101] VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253.

3 Konsensuální způsoby vyřízení trestních věcí v polském právním řádu

3.1 Obecná východiska a geneze pojmu

Polský právní řád, stejně jako ten český, vychází z kontinentální právní tradice a svým způsobem také z poměrně nedávné socialistické epochy. Tato určitá příbuznost se často odráží jednak v podobných systémových základech práva (právních odvětví), jednak v mnohdy téměř totožných institutech. Máme-li v souladu s tématem práce hovořit o trestním právu, zejména pak o jeho procesním odvětví, nalezneme podobu základů zejména ve funkcích a zásadách trestního práva procesního,[102] které se prakticky neliší od těch českých. Tato podoba se poté přirozeně projevuje především v celkovém pojetí rozdělení trestního řízení na (slabé) přípravné a následné soudní, v roli procesních orgánů v těchto fázích (policie, prokurátor, soud), nebo existencí takřka totožných institutů, jakým je například trestní příkaz (*nyrok nakazowy*).[103] Jestliže tedy chceme při analýze dohody o vině a trestu provést srovnání se zahraniční právní úpravou, dává komparace s polským právním řádem dobrý smysl.

Polská nauka neužívá ustálený pojem pro množinu institutů, které v doktríně české chápeme jako odklony (zejm. v širším smyslu), a to navzdory tomu, že idea odklonů a restorativní justice se v polském trestním právu prosazovala už od konce šedesátých let.[104] Jako konsensuální způsoby vyřízení trestních věcí (*konsensualne sposoby rozstrzygania spraw karnych*)[105] se označují procesní dohody uzavřené mezi prokurátorem a tím, proti komu je vedeno trestní řízení; konkrétně jde o odsouzení bez líčení (*skazanie bez rozprawy*), vynesení odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazovaní (*wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego*) a dobrovolné přijetí trestu (*dobrowolne poddanie się karze*). Mimo tyto instituty polské trestní právo zná rovněž podmíněné zastavení trestního řízení (*warunkowe umorzenie postępowania karnego*), které je však v Polsku chápáno spíše jako hmotněprávní, nežli procesní institut,[106] a příkazní řízení (*postępowanie nakazowe*), které v nauce rovněž není chápáno jako odklon, ale jen jako zvláštní způsob řízení před soudem.[107] Všechny tyto uvedené instituty však sledují účely vlastní odklonům (jak bude patrné níže), a proto jsou v této práci uváděny jako odklony.

---

[102] K funkcím viz KULESZA, Cezary. In KULESZA, Cezary, STARZYŃSKI, Piotr. *Postępowanie karne*. 3. wydanie. Warszawa: C. H. Beck, 2020, s. 11. K zásadám tamtéž, s. 19.
[103] K fázím trestního řízení tamtéž s. 274 a s. 307. K roli procesní orgánů tamtéž, s. 70. K trestnímu příkazu tamtéž, s. 405.
[104] PALOVSKÝ, Tomáš. Vybrané otázky k alternativám trestání v Polsku. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 8, s. 250-255.
[105] MALICKA, Anna. Koncepcja porozumienia w polskim postępowaniu karnym. *Wrocławskie Studia Erazmiańskie. Zeszyty Studenckie*, 2008, č. 1, s. 189.
[106] PALOVSKÝ, Tomáš. Vybrané otázky k alternativám trestání v Polsku. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 8, s. 250-255.
[107] STARZYŃSKI, Piotr. In KULESZA, Cezary, STARZYŃSKI, Piotr. *Postępowanie karne*. 3. wydanie. Warszawa: C. H. Beck, 2020, s. 399.

Konsensuální způsoby vyřízení trestních věcí byly představeny v rámci rekodifikace trestního práva procesního, jejímž výsledkem bylo přijetí současného *Kodeksu postępowania karnego* z roku 1997. Inspirací byla polskému zákonodárci především úprava španělská *(conformidad)* a italská *(pattegiamento* a *processo abbreviato)*, úprava *Common Law* potom jen nepřímo.[108] V praxi se však fenomén *konsensualismu*, jak je také označováno používání těchto odklonů v trestním řízení, prosadil až po novelizaci KPK[109] v roce 2003, která těmto institutům dala v hlavních rysech současnou podobu a díky které významně vzrostla četnost jejich aplikace v nultých letech 21. století.[110] Od roku 2016 však, jak ukazují níže uvedené statistiky, nastal významný pokles v rozhodování trestních věcí těmito nástroji.

Účely a cíle konsensuálních odklonů jsou v podstatě velmi podobné s tím, co bylo řečeno ve výkladu o české dohodě o vině a trestu. Na prvním místě se uvádí zrychlení trestního řízení, snížení jeho nákladů a s tím související odlehčení justice. Pachatel těží v rámci *konsensualismu* krom mírnějšího potrestání také z toho, že nemusí podstupovat veřejné líčení a tím dochází k umenšení jeho stigmatizace.[111] Velmi významné je zde i postavení poškozeného, který v důsledku novelizace KPK účinné od 1. července 2015 dokonce může svým nesouhlasem uplatnění konsensuálních institutů vetovat.[112]

3.2 Odsouzení bez líčení

Odsouzení bez líčení má mezi konsensuálními způsoby vyřízení trestních věc privilegované postavení, neboť nejen, že jde o nejpoužívanější odklon z této skupiny (k tomu srov. statistiku níže), ale jeho zákonná úprava má obecnou (subsidiární) povahu vůči ustanovením upravujících vynesení odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazovaní a dobrovolné přijetí trestu.

Podstatou odsouzení bez líčení je uzavření dohody v přípravném řízení mezi prokurátorem a podezřelým,[113] přičemž předmětem této dohody může být pouze trest, trestní opatření[114] anebo náhrada škody a odčinění nemajetkové újmy, nikoliv však otázka právní kvalifikace nebo

[108] MALICKA, Anna. Koncepcja porozumienia w polskim postępowaniu karnym. *Wrocławskie Studia Erazmiańskie. Zeszyty Studenckie*, 2008, č. 1, s. 192.
[109] Zákon ze dne 10. ledna 2003, o změně KPK a dalších zákonů (Dz.U. 2003 nr 17 poz. 155).
[110] MALICKA, Anna. Koncepcja porozumienia w polskim postępowaniu karnym. *Wrocławskie Studia Erazmiańskie. Zeszyty Studenckie*, 2008, č. 1, s. 192. Konsensuálními způsoby bylo v roce 2002 vyřizováno zhruba 0,5 % řízení, v roce 2004 až 30,3 %.
[111] SKOWRON, Barbara. In DUDKA, Katarzyna a kol. *KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO. Komentarz*. 2. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020, s. 746.
[112] Zákon ze dne 20. února 2015, o změně KPK a dalších zákonů (Dz.U. 2015 poz. 396).
[113] Polské trestní právo procesní rozlišuje postavení podezřelého (*podejrzany*) a obžalovaného (v užším smyslu, *oskarżony*). Označení podezřelý (v užším smyslu) je ekvivalentem českého pojmu obviněný. Výraz obžalovaný (v širším smyslu) je potom využíván jako legislativní zkratka pro oba tyto pojmy. Viz KULESZA, Cezary. In KULESZA, Cezary, STARZYŃSKI, Piotr. *Postępowanie karne*. 3. wydanie. Warszawa: C. H. Beck, 2020, s. 130.
[114] Trestním opatřením lze rozumět alternativní trest.

skutkových okolností.[115] Jde tedy o určitý druh *Sentence Bargaining*. S účinností od 15. dubna 2016 nicméně v důsledku novelizace došlo ke zrušení čl. 60a KK umožňujícího mimořádné snížení nebo odpuštění trestu pro případ odsouzení bez líčení (nebo jiných konsensuálních odklonů), v současnosti se tak pro výši dohodnutého trestu uplatní pouze obecná ustanovení pro ukládání trestu dle čl. 53 KK a obecná ustanovení pro mimořádné snížení trestu dle čl. 60 KK.[116] I přes tuto skutečnost nadále bývá v konsensuálních režimech navrhován a ukládán nižší trest;[117] jistě lze totiž mít za to, splnění podmínek pro uplatnění odklonů zpravidla implicitně indikuje i naplnění abstraktních hledisek pro příznivější druh a výši trestu. Absence explicitního zvýhodnění nicméně spíše zhoršuje pozici podezřelého a navíc významně snižuje jeho motivaci činit ústupky ze svých práv a dohodu uzavřít.

3.2.1 Podmínky uplatnění odsouzení bez líčení

Polský trestní řád rozlišuje dva režimy odsouzení bez líčení, přičemž v rámci prvního (čl. 335 § 1 KPK) je návrh na odsouzení bez líčení podáván prokurátorem soudu místo obžaloby, v rámci druhého (čl. 335 § 2 KPK) současně s obžalobou. Tento instrument je s minimálními odchylkami kodifikován také v čl. 156 KKS, přičemž zákoník KKS speciálně upravuje hmotné i procesní právo pro hospodářské trestné činy a přestupky.

Podmínky uzavření dohody dle prvního způsobu upravuje čl. 335 § 1 KPK. Hlavním předpokladem je zde přiznání viny podezřelého ze spáchání přečinu,[118] přičemž v souvislosti s výpovědí podezřelého neexistují pochybnosti o okolnostech spáchání činu a na základě jeho postoje lze mít za to, že upuštěním od líčení bude naplněn účel trestního řízení. Dokazování se v tomto režimu omezuje na ověření spolehlivosti výpovědi podezřelého, vyvrácení pochybností, existují-li, a na neopakovatelné a neodkladné úkony.[119] Přiznání musí být učiněno osobně (a nikoli

[115] SKOWRON, Barbara. In DUDKA, Katarzyna a kol. *KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO. Komentarz*. 2. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020, s. 746.

[116] Novela byla provedena zákonem ze dne 11. března 2016, o změně KPK a dalších zákonů (Dz.U. 2016 poz. 437). Podle zrušeného ustanovení v čl. 60a KK mohl soud v případě, že je-li obžalovaný odsouzen v režimu čl. 335 KPK (odsouzení bez líčení), 338a KPK (vynesení odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazování) nebo čl. 387 KPK (dobrovolné přijetí trestu), trest mimořádně snížit či nahradit trestním opatřením. Zrušení tohoto ustanovení bylo součástí komplexní novelizace KPK a dalších trestních předpisů, jejímž cílem bylo zvrátit marginalizaci role soudu a nadměrné upřednostňování zásady kontradiktornosti na úkor zásady materiální pravdy. Důvodová zpráva k uvedenému zákonu ale blíže neupřesnila, jak konkrétně k dosažení těchto cílů přispěje zrušení ustanovení v čl. 60a KK. Byla zde pouze konstatována potřeba uplatňování obecných pravidel trestání i na konsensuální způsoby vyřízení trestních věcí. Zdrojem je (strana 2 a 5) SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ. *Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw* [online]. https://www.sejm.gov.pl/, 2016 [cit. 25. ledna 2021]. Dostupné na <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/agent.xsp?symbol=RPL&Id=RM-10-108-15>.

[117] SKOWRON, Barbara. In DUDKA, Katarzyna a kol. *KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO. Komentarz*. 2. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020, s. 747.

[118] Dle čl. 7 KK je přečinem (*występek*) protiprávní čin, který lze potrestat pokutou převyšující 30 denních sazeb nebo 5000 zlotých celkem, nebo trestem omezení nebo odnětí svobody převyšujícím 1 měsíc. Zločin (*zbrodnią*) je potom protiprávní čin, který lze potrestat trestem odnětí svobody alespoň na 3 léta.

[119] SKOWRON, Barbara. In DUDKA, Katarzyna a kol. *KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO. Komentarz*. 2. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020, s. 750.

v zastoupení obhájcem), vážně a dobrovolně, nejčastěji se tak děje při výslechu podezřelého.[120] Navzdory explicitní zákonné úpravě však přiznání často nebývá prokurátory nebo soudy vyžadováno, a to s odkazem na zásadu zákazu sebeobviňování, patrně proto, že polské trestní právo procesní nezakazuje další použití přiznání jako důkazu v případě, pokud nakonec nedojde k uzavření dohody nebo k vyhovění následnému návrhu. Nejednotný názor ohledně této podmínky však panuje i v nauce.[121] Postojem podezřelého je potom třeba rozumět zejména jeho vztah k poškozenému, chování po spáchání trestného činu atd.[122]

Zákon nevyžaduje, aby dohodu sjednával prokurátor osobně, nejčastěji proto dochází k zaznamenání vůle podezřelého uzavřít dohodu policií do protokolu, načež se spis i s tímto projevem zašle prokurátorovi, který přijme konkrétní „nabídku", nebo učiní vlastní „protinabídku".[123] Výsledkem dohody je v každém případě prokurátorův návrh na vydání odsouzení bez líčení, o kterém rozduje soud dle čl. 343 KPK. Tento návrh nahrazuje obžalobu a jeho podáním se z podezřelého stává obžalovaný. Nevyhoví-li soud tomuto návrhu, vrací se věc prokurátorovi do přípravného řízení a postupuje se podle obecných ustanovení (čl. 343 § 7 KPK).

Druhý režim odklonu dle čl. 335 § 2 KPK představuje určitou modifikaci prvého, neboť nevyžaduje (ani de iure) přiznání podezřelého, ale pouze jeho souhlas s návrhem prokurátora, a to za předpokladu, že nejsou pochybnosti o okolnostech spáchání trestného činu a vině podezřelého, zejména s ohledem na tzv. důkazní prohlášení podezřelého. V ostatním jsou podmínky pro podání návrhu shodné s výše uvedeným. Výsledkem postupu je zde návrh, který prokurátor podává současně s obžalobou, která nemusí obsahovat všechny obvyklé náležitosti. Nevyhoví-li soud návrhu, má prokurátor povinnost do 7 dní doplnit standardní předepsané náležitosti obžaloby (čl. 343 § 7 KPK). Jako příklad, kdy přichází v úvahu použít tento způsob místo prvého, je situace, kdy pachatel nepopírá způsobení újmy na zdraví, ale necítí se „vinen", neboť tomu předcházela provokace poškozeného.[124] Jakmile je dohoda uzavřena, lze ji v souladu s čl. 343 § 3 KPK měnit pouze se souhlasem prokurátora a podezřelého (obžalovaného).

3.2.2 Řízení o schválení návrhu na odsouzení bez líčení

Řízení o schválení návrhu na odsouzení bez líčení upravuje čl. 343 KPK. O podaném návrhu prokurátora rozhoduje soud na zasedání, kde účast stran a poškozeného zpravidla není nutná, předseda senátu však může jejich účast vyžadovat podle ustanovení v čl. 343 § 5 KPK. Dokazování se zde dle čl. 343 § 4 KPK nekoná. Soud návrh přezkoumává z formální i věcné stránky; zejména,

[120] Tamtéž, s. 747.
[121] KULESZA, Cezary in tamtéž, s. 775 a 778.
[122] SKOWRON, Barbara in tamtéž, s. 749.
[123] Tamtéž, s. 754.
[124] Tamtéž, s. 751.

zdali byly splněny podmínky pro podání návrhu, zdali není řízení mu předcházející postiženo nezákonnostmi a zdali je návrh v souladu s hmotným právem (co do kvalifikace činu, druhu, výše a přiměřenosti dohodnutého trestu).[125] Soud nesmí nijak zasahovat do obsahu dohody, nicméně může dle čl. 343 § 1 KPK podmínit vyhovění návrhu částečnou či úplnou náhradou škody nebo odčiněním nemajetkové újmy. Soud vyhoví návrhu tak, že vynese odsuzující rozsudek (čl. 343 § 6 KPK), který musí být vždy v souladu s uzavřenou dohodou.[126] V čl. 343 § 2 KPK je od 1. července 2015 ustanoveno právo poškozeného vyslovit nesouhlas s odsouzením bez líčení, v důsledku čehož je soud povinen návrhu nevyhovět. Vyhoví-li soud návrhu, vydá odsuzující rozsudek podle čl. 343 § 6 KPK.

Dle čl. 447 § 5 KPK jsou omezeny odvolací důvody proti rozsudku vydanému na základě čl. 343 KPK v tom smyslu, že se nelze odvolat proti obsahu uzavřené dohody. Čl. 335 § 2a KPK stanovuje, že o tomto omezení apelace musí být podezřelý náležitě poučen.

3.3 Vynesení odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazovaní a dobrovolné přijetí trestu

Jak bylo uvedeno ve výkladu o odsouzení bez líčení, vynesení odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazovaní (čl. 338a KPK) a dobrovolné přijetí trestu (čl. 387 KPK) představují jeho určitou, byť relativně výraznou, modifikaci. Podstatou těchto konsensuálních režimů je možnost obžalovaného pro spáchání trestného činu, za který lze uložit trest odnětí svobody nepřevyšující 15 let, dát návrh soudu, aby bez provádění dokazování vynesl odsuzující rozsudek a uložil obžalovanému navržený trest, trestní opatření, propadnutí věci nebo povinnost k náhradě škody či odčinění nemajetkové újmy. Nevyžaduje se zde přiznání viny obžalovaného. Jediný významný rozdíl mezi postupy podle čl. 338a a čl. 387 KPK dnes spočívá v tom, že návrh podle prvně uvedeného ustanovení lze podat do okamžiku vyrozumění obžalovaného o termínu líčení, zatímco návrh dle druhého ustanovení lze podat do okamžiku ukončení prvního výslechu všech obžalovaných v hlavním líčení.

Samotný návrh nemá zákonem stanoveny formální náležitosti a lze jej proto pořídit i ústně do protokolu, vždy je ale nutné, aby toto podání bylo učiněno osobně obžalovaným. Vzhledem k tomu, že trest navržený obžalovaným musí být vymezen konkrétně, přesně a v souladu s hmotným právem, konstantní judikatura polského Nejvyššího soudu vyžaduje, aby takový návrh připravil, případně dodatečně doplnil, obhájce.[127] Z těchto důvodů má soud dle čl. 387 § 1 KPK možnost ustanovit obžalovanému obhájce, nezvolil-li si ho sám.

[125] Tamtéž, s. 752.
[126] KULESZA, Cezary in tamtéž, s. 776.
[127] Tamtéž, s. 849 a s. 779.

Projednání návrhu se řídí ustanoveními v čl. 343a KPK. Přezkum a rozhodnutí o návrhu probíhá na zasedání, o jehož konání jsou strany a poškozený vyrozuměny, byť jejich účast není nutná (čl. 343a § 1, čl. 343b KPK). Dle čl. 343a § 2 KPK soud návrhu vyhoví, jestliže neexistují pochybnosti o okolnostech spáchání činu a vině obžalovaného, pokud lze na základě jeho postoje mít za to, že bude naplněn účel trestního řízení. Důležité zde je, že prokurátor s návrhem obžalovaného nemusí aktivně souhlasit, nicméně vyjádří-li nesouhlas, soud nemůže návrhu vyhovět. Ustanovení v čl. 343 KPK (upravující schválení návrhu na odsouzení bez líčení) se zde užijí přiměřeně; v důsledku je tak návrh přezkoumáván ze stejných, výše uvedených kritérií, přičemž se neprovádí dokazování. I zde také existuje možnost poškozeného svým nesouhlasem vetovat užití tohoto odklonu. Stejně jako v případě odsouzení bez líčení soud v případě vyhovění návrhu vydá odsuzující rozsudek, proti němuž jsou v souladu s čl. 447 § 5 KPK omezeny odvolací důvody.

Srovnáme-li úpravu odsouzení bez líčení s vynesením odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazovaní, resp. s dobrovolným přijetím trestu, můžeme dojít k závěru, že účelem obou je především zrychlení řízení, z čehož těží jak prokurátor, tak stíhaný. Odsouzení bez líčení představuje relativně běžně pojatý odklon nabízející prokurátorovi vysokou efektivitu řešení drobné kriminality, přičemž ze statistik (srov. níže) je patrné, že jde o dobře zavedený institut. Vynesení odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazovaní, resp. dobrovolné přijetí trestu, jsou atypické zejména tím, že jejich iniciátorem je obžalovaný. Záměr zákonodárce zde byl patrně umožnit uzavírat trestněprocesní dohody i v závažnějších trestných činech, avšak v těchto případech varovat obžalovaného před riziky tak, že tento musí sám projevit vůli a formulovat (za pomocí obhájce) vlastní návrh na vyměření trestu. Z toho důvodu asi ani nelze čekat, že tam, kde mají strany (zejména však obviněný) možnost uzavřít trestněprocesní dohodu v režimu čl. 335 KPK (čl. 156 KKS), budou tak činit místo režimu dle čl. 338a nebo čl. 387 KPK, přestože jim v tom samozřejmě zákon nebrání. Takto lze vysvětlit propastný rozdíl v četnosti užívání těchto dvou podob konsensuálních režimů v polském trestním řízení, jak je patrné ze statistik níže.

3.4 Způsoby konsensuálního vyřízení trestních věcí v kontextu dalších odklonů

3.4.1 Statistická data

Šíři aplikovatelnosti jednotlivých odklonů v polském právním řádu z hlediska klasifikace trestných činů dle čl. 7 KK zachycuje schéma v tabulce 4.

Tabulka 4: *Schéma srovnání šíře aplikovatelnosti odklonů v polském právním řádu.*

Odklon	Přípustný v řízení o	
	Přečinu	Zločinu
Odsouzení bez líčení	Ano	Ne
Vynesení odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazování + dobrovolné přijetí trestu	Ano	Ano, pokud lze TOS do 15 let
Podmíněné zastavení trestního řízení	Ano	Ano, pokud lze TOS do 5 let
Trestní příkaz	Ano	Ano, pokud lze TOS do 5 let nebo škoda do 200.000 zlotých

Je patrné, že v případě přečinů konsensuální režimy konkurují oběma zbývajícím odklonům. V případě závažnějších trestných činů, resp. zločinů, za které lze uložit trest odnětí svobody v délce nepřevyšující 5 let, zbývajícím odklonům konkurují pouze dohody navrhované obžalovaným a pro zločiny za které lze uložit trest odnětí svobody v délce nepřevyšující 15 let jsou jedinými použitelnými odklony vynesení odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazování nebo dobrovolné přijetí trestu.

Statistická data k odklonům jsou uvedena níže v tabulce 5 a 6. Pro větší názornost jsou tato data také vykreslena do grafu v obrázku 2.

Tabulka 5: *Statistická data četnosti užívání odklonů v polském právním řádu v letech 2011 až 2019.*[128]

Rok	Zahájeno trestních stíhání	Vydáno trestních příkazů	Odsouzeno rozsudkem bez provedení dokazování + po dobrovolném přijetí trestu	Odsouzeno bez líčení (čl. 335 § 1 + § 2 KPK + čl. 156 § 1 KKS)	Podmíněně zastaveno
2019	328.112	67.571	15.191	66.806	27.087
2018	318.168	58.860	202+14.598	39.968+36.308+295	27.033
2017	301.891	41.332	724+15.628	50.316+36.132+199	27.284
2016	319.349	32.829	361+17.681	98.850+27.142+355	28.180
2015	328.393	30.499	0+24.708	115.907+0+766	25.378
2014	365.132	38.164	0+28.158	123.033+0+347	26.161
2013	420.915	44.005	0+30.880	150.810+0+83	28.485
2012	461.207	41.639	0+33.976	179.501+0+101	28.938
2011	482.804	48.375	0+34.313	194.154+0+81	26.884

[128] Data pochází ze statistiky trestních věcí (PK-P1K) Prokuratury Krajowe pro příslušný rok. Zdrojem je PROKURATURA KRAJOWA. *Sprawozdania i statystyki.* [online]. [cit. 25. ledna 2021]. Dostupné na <https://pk.gov.pl/dzialalnosc/sprawozdania-i-statystyki/strona/1/>.

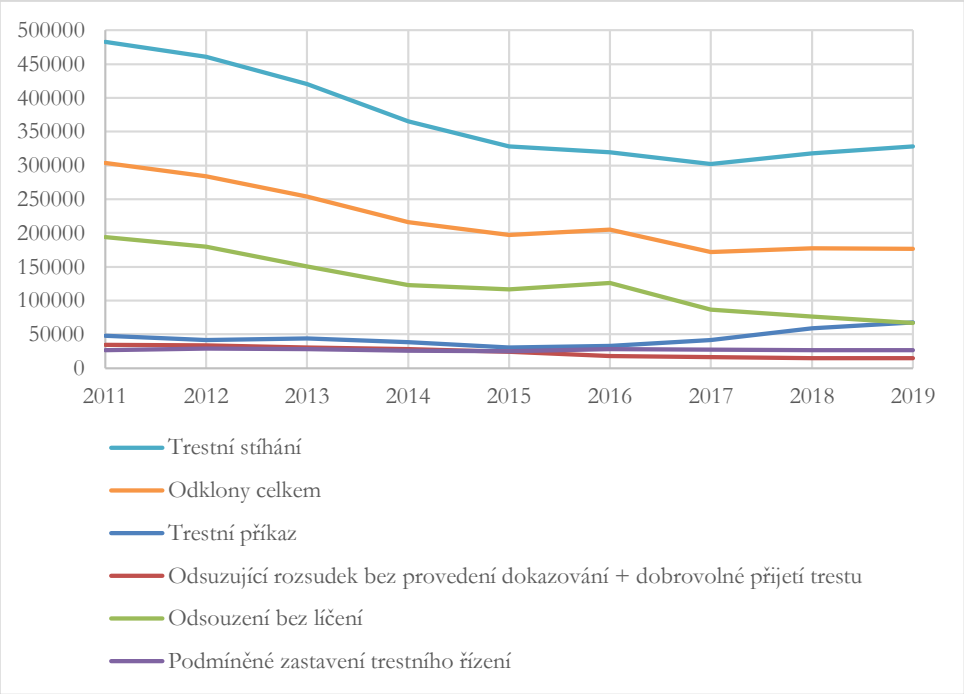

Obrázek 2: *Graf znázorňující četnost užívání odklonů v polském právním řádu v letech 2011 až 2019.*

Tabulka 6: *Statistická data relativní četnosti užívání odklonů v polském právním řádu.*

Rok	Odklonů celkem	Vyřízeno odklonem v %	Poměr vyřízení věci v konsensuálních režimech vůči zahájeným trestním stíháním v %	Poměr vyřízených věcí v konsensuálních režimech vůči ostatním odklonům v %
2019	176.655	53,84 %	24,99 %	46,42 %
2018	177.264	55,71 %	28,72 %	51,55 %
2017	171.615	56,85 %	34,12 %	60,02 %
2016	205.398	64,32 %	45,21 %	70,30 %
2015	197.258	60,07 %	43,05 %	71,67 %
2014	215.863	59,12 %	41,50 %	70,20 %
2013	254.263	60,41 %	43,19 %	71,49 %
2012	284.155	61,61 %	46,31 %	75,16 %
2011	303.807	62,93 %	47,34 %	75,23 %

3.4.2 Podmíněné zastavení trestního řízení

Rozhodnutím soudu o podmíněném zastavení trestního řízení dochází, vzhledem k názvu odklonu poněkud neintuitivně, k uznání obžalovaného vinným ze spáchání předmětného trestného činu za současného upuštění od potrestání ve prospěch mírnějších opatření s výchovným účinkem (zkušební doba, dohled kurátora, atd.).[129]

Předpoklady uplatnění jsou, v souladu s centralizací všech institutů upravujících zkušební dobu do hmotněprávního kodexu,[130] upraveny v čl. 66 KK; toto ustanovení předepisuje podmínku nízké viny a společenské škodlivosti činu, který lze potrestat trestem odnětí svobody na dobu

[129] SKOWRON, Barbara. In DUDKA, Katarzyna a kol. *KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO. Komentarz.* 2. vydání. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020, s. 756.
[130] PALOVSKÝ, Tomáš. Vybrané otázky k alternativám trestání v Polsku. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 8, s. 250-255.

nepřevyšující 5 let, neexistenci pochybností o okolnostech spáchání činu, důvodný předpoklad (vzhledem k postojům a poměrům pachatele), že i přes zastavení řízení bude pachatel žít řádný život a dosavadní trestní bezúhonnost (co do úmyslných trestných činů). Jsou-li tyto podmínky splněny, dle čl. 366 § 1 KPK je prokurátorovi umožněno podat místo obžaloby návrh na podmíněné zastavení trestního řízení, ve kterém lze také navrhnout i podmínky zkušební doby, dohledu nebo dalších opatření. O tomto návrhu rozhoduje soud v režimu čl. 341 a čl. 342 KPK.

Podmíněné zastavení trestního stíhání je institut s mnohaletou tradicí, osvědčující jistou neměnnost. To se projevuje i ve statistických datech – jde o odklon užívaný nejstabilněji. Provedeme-li jeho srovnání s konsensuálními režimy, dojdeme k závěru, že šíře jeho aplikovatelnosti je nižší nejen „nominálně", ale i zpřísňující podmínkou předchozí bezúhonnosti, čímž lze vysvětlit poměrně malý podíl četnosti užívání oproti konsensuálním režimům, které jsou v Polsku poměrně přímočaře nastaveny a tedy i procesně nenáročné. Na druhou stranu jde v případě podmíněného zastavení trestního řízení o mezi polskými odklony jedinečný prostředek tím, že je v něm obsažen silný restorativní prvek ve vztahu k pachateli. Z tohoto důvodu si zachovává svou stálou pozici mezi ostatními odklony tam, kde je žádoucí restituce namísto trestání (tedy právě prvopachatelé méně závažných trestných činů), neboť tyto zbylé odklony kladou důraz spíše na ekonomii rychlosti a nákladů řízení.

3.4.3 Trestní příkaz

Principem příkazního řízení (*postępowanie nakazowe*) v polském trestním právu je možnost soudu rozhodnout při zasedání bez účasti stran o odsouzení obžalovaného trestním příkazem na základě spisového materiálu získaného v přípravném řízení.[131] V čl. 500 § 1 KPK se stanovuje, že bylo-li ve věci provedeno zjednodušené přípravné řízení, tzv. šetření (*dochodzenie*), může soud na základě materiálu získaného v přípravném řízení rozhodnout o tom, že není nutné konat líčení a to v případě, že má být uložen trest odnětí svobody nebo peněžitý trest. Šetření je fakultativní zjednodušená forma přípravného řízení,[132] která přichází dle čl. 325b § 1 KPK v úvahu tehdy, jestliže je předmětem řízení trestný čin, který je přečinem, jestliže hodnota prospěchu nebo škody nepřevyšuje 200.000 zlotých, za zločin, za který lze uložit trest odnětí svobody v délce nepřevyšující 5 let, nebo za některý z taxativně vyjmenovaných druhů trestných činů.[133] Jde o celkově jednodušší

[131] SKOWRON, Barbara. In DUDKA, Katarzyna a kol. *KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO. Komentarz*. 2. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020, s. 1113.

[132] Podmínky pro konání šetření jsou totožné s podmínkami věcné příslušnosti rajónového soudu (*sąd rejonowy*). Standardní formou přípravného řízení je potom tzv. vyšetřování (*śledztwo*). Srov. KULESZA, Cezary. In KULESZA, Cezary, STARZYŃSKI, Piotr. *Postępowanie karne*. 3. wydanie. Warszawa: C. H. Beck, 2020, s. 279 a násl.

[133] Jde o užití nebezpečného předmětu při rvačce (čl. 159 KK), útok na zařízení infrastruktury (čl. 254a § 2 KK), okrádání mrtvol, ostatků nebo míst odpočinku (čl. 254a KK). Dále jde o vloupání (čl. 279 § 1 KK), podvod (čl. 286 § 1 a 2 KK) nebo neoprávněné krátkodobé užívání motorového vozidla (čl. 289 § 2 KK), jestliže hodnota prospěchu nebo škody nepřevyšuje 200.000 zlotých.

formu přípravného řízení, která je svázána poměrně krátkými lhůtami (standardně 2 měsíce dle čl. 325i § 1 KPK) a namísto prokurátora jej může vést přímo policie. Negativní podmínky pro vydání trestního příkazu předepisuje čl. 502 KPK; jde o řízení v případě soukromé obžaloby nebo s odkazem na čl. 79 § 1 KPK (který upravuje povinnou obhajobu) o řízení proti osobám neplnoletým, hluchoněmým nebo nevidomým, nebo takovým osobám, u nichž existuje pochybnost o jejich příčetnosti v době spáchání trestného činu. Jestliže jsou podmínky pro vydání splněny, může soud obžalovaného odsoudit na zasedání bez účasti stran trestním příkazem (čl. 500 § 4 KPK), který nemusí odůvodňovat (čl. 504 § 2 KPK). Trestním příkazem může soud v souladu s čl. 502 KPK uložit trest odnětí svobody, peněžitý trest ve výši nepřevyšující 200 denních sazeb nebo celkem 200.000 zlotých, vedle toho také trestní opatření nebo adhezní nárok. Obžalovaný se podle čl. 506 KPK může proti doručenému trestnímu příkazu do 7 dnů bránit odporem, pomocí kterého se domůže jeho zrušení a následného nařízení líčení.

Srovnáme-li úpravu trestního příkazu proti konsensuálním režimům tam, kde lze užít i trestní příkaz, musíme dojít k závěru, že trestní příkaz z této komparace dnes vychází jako institut výrazně méně procesně náročný. Předchází mu přípravné řízení ve zjednodušené formě šetření, vydání trestního příkazu nevyžaduje výslovnou dohodu prokurátora s obžalovaným nebo formulaci precizního návrhu obžalovaným (obhájcem) a rovněž zde není riziko veta poškozeného.

Pozoruhodný jev představuje poměrný i absolutní nárůst využívání trestního příkazu po roce 2015, který kulminoval dle posledních uveřejněných dat z roku 2019 tím způsobem, že dokonce předstihl v počtu rozhodnutí odsouzení bez líčení, dominující polským odklonům předchozí léta. Lze se domnívat, že renesance trestního příkazu v polském trestním procesu souvisí krom jeho procesní nenáročnosti jednak s faktem, že zde, jak bylo uvedeno výše, od roku 2015 existuje možnost poškozeného v konsensuálních režimech protestovat, jednak s faktem, že od roku 2016 již neexistuje ustanovení čl. 60a KK, které umožňovalo výrazné zmírnění trestů vzešlých z konsensuálních režimů. Především díky posledně uvedenému patrně ztratily konsensuální způsoby vyřízení trestních věcí i v očích stíhaných svůj dřívější lesk a v nastalé situaci tak jasně převážily výhody vysoce efektivního trestního příkazu.[134]

Naproti tomu o užití vynesení odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazování a dobrovolné přijetí trestu lze na rozdíl od trestního příkazu využívat i v řízeních o závažnějších trestných činech, proto není v četnosti užívání od roku 2015 patrný tak strmý pokles, byť je zřejmé, že výše uvedené zpřísňování podmínek konsensuálních režimů mělo negativní efekt i na tento odklon.

[134] Emailová konverzace autora práce s prof. Cezary Kuleszou ze dne 5. února 2021.

Závěr

Cílem práce bylo zanalyzovat právní úpravu institutů založených na principech *Plea Barganing*, které v českém právním řádu představuje dohoda o vině a trestu a v polském právním řádu konsensuální způsoby vyřízení trestních věcí. Poznatky získané těmito analýzami měly být posléze využity ke kritickému zhodnocení potenciálu současné, novelizované podoby dohody o vině a trestu mezi ostatními odklony a k usouzení, zdali je rozumné usilovat o zvýšení četnosti jejího využívání.

Kapitola 1 shrnula historii a pojetí pojmu *Plea Bargaining* tak, aby poznatky z následujících kapitol mohly být zasazeny do globálního historického rámce. V kapitole 2 byla provedena studie současné právní úpravy dohody o vině a trestu v České republice. V této kapitole bylo provedeno i zasazení dohody o vině a trestu do kontextu ostatních odklonů. Podle statistik docházelo v posledních několika letech k výraznému poklesu trestních stíhání, čemuž odpovídal i snižující se počet užitých odklonů v absolutních počtech. Jestliže se máme zabývat monotonií podílů odklonů na celkovém počtu vyřízení trestních věci od roku 2013 do roku 2019, je třeba srovnat statistiky včetně a mimo trestního příkazu. Pokud do statistik zahrneme trestní příkaz, potom podíl odklonů mírným tempem klesal z 63,14 % na 57,12 %. Pokud do statistik nezahrneme trestní příkaz, potom podíl odklonů mírným tempem stoupal z 5,58 % na 7,46 %. Tento jev je způsoben skutečností, že zatímco u trestního příkazu se relativní četnost užívání snižuje, relativní četnost užívání podmíněného zastavení trestního stíhání se zvyšuje. Četnost užívání dohody o vině a trestu lze v tomto případě zanedbat, neboť její podíl po celé sledované období představuje pouze zanedbatelnou část (nanejvýš 3 %, není-li započítán trestní příkaz). Příčinou toho je patrně vysoká procesní náročnost dohody o vině a trestu v těch řízeních, kde je možnost věc vyřídit i jiným odklonem, prakticky tedy podmíněným zastavením trestního stíhání (s podílem na odklonech cca 15 %), zejména však trestním příkazem (s podílem na odklonech cca 85 %). Zákonodárce na tento stav reagoval přijetím novely trestních předpisů, provedené zákonem č. 333/2020 Sb., přičemž závěry zhodnocení jejího dopadu na institut dohody o vině a trestu do budoucna jsou uvedeny v odstavcích níže.

Polská úprava tzv. konsensuálních způsobů vyřízení trestních věcí byla předmětem analýzy v kapitole 3. Oproti dohodě o vině a trestu jde o konglomerát dvou, do určité míry svébytných odklonů, které se však v souhrnu svým účelem i pojetím blíží české úpravě. S tou tyto formy trestněprocesních dohod pojí zejména striktní založení na principu *Sentence Bargaining*, relativně podobná (byť v Polsku o něco užší) šíře aplikovatelnosti a k nižšímu trestu odsuzující rozsudek jakožto výsledek uplatnění těchto odklonů. Navzdory podobnostem však mezi českým a polským pojetím existuje mnoho rozdílů; za ten nejvýznamnější potom považuji neexistenci zákazu využít

jako důkaz přiznání stíhaného pro účely odsouzení bez líčení i v případech, kdy nedojde k aplikaci odklonu. Absenci takového pravidla nepovažuji za šťastnou, neboť jejím důsledkem je patrně skutečnost, že se u polských konsensuálních režimů obecně nevyžaduje přiznání viny stíhaného. Přiznání viny ke spáchanému trestnému činu je přitom nutná podmínka k určité nápravě pachatele ve smyslu nejen právním, ale i morálním. Jestliže přiznání jakožto elementární projev sebereflexe vyžadováno není, je potom otázkou, proč by se vlastně měly činit ústupky ze strany státu, především ve výši trestu. Možná tato úvaha vedla polského zákonodárce k zavedení práva veta poškozeným a ke zrušení čl. 60a KK, který zmírňoval trestání vzešlé z konsensuálních způsobů vyřízení trestních věcí; tyto změny však neodstranily výše uvedený strukturální problém polských konsensuálních režimů.

Mezi další podstatné rozdíly oproti české úpravě patří například skutečnost, že návrh na schválení trestněprocesní dohody podává v režimu dle čl. 338a a čl. 387 KPK obžalovaný a nikoli prokurátor, který zde pouze může protestovat. Nevýhoda plynoucí z takového postupu je nutnost obhájce podílet se na formulaci návrhu, proto není v rychlých řízeních o méně závažné trestné činnosti příliš praktická. Jako inspirativní ale může sloužit pro další úvahy o úpravách dohody o vině a trestu v České republice možnost prokurátora podat návrh na vydání odsouzení bez líčení současně s obžalobou. Tento postup snižuje riziko průtahů v případě, že z nějakého důvodu nedojde k definitivnímu vyřízení věci tímto odklonem (např. pro neschválení soudem nebo protest poškozeného).

V kapitole 3 bylo rovněž provedeno srovnání konsensuálních režimů s ostatními polskými odklony. Ze statistik plyne, že ve sledovaném období docházelo v Polsku, podobně jako v České republice, v letech 2011 až 2017 k poklesu počtu trestních stíhání, ačkoliv v letech 2018 a 2019 dochází k jejich nárůstu. Poměr věcí vyřízených odklonem vykazuje podobný trend, jako v ČR – zatímco v roce 2011 činil 62,93 %, v roce 2019 byl 53,84 %. Již v úvodu práce bylo naznačeno, že ačkoliv odsouzení bez stíhání dlouhou dobu dominovalo polským odklonům (v roce 2011 byl jeho podíl na odklonech téměř 40 %), od roku 2016 došlo v četnosti užívání tohoto konsensuálního režimu k prudkému vychýlení ve prospěch trestního příkazu (v roce 2019 byl podíl obou těchto odklonů cca po 20 %). Příčinou tohoto jevu byly podle mého názoru novely polských trestních předpisů z let 2015 a 2016, v důsledku jejichž přijetí došlo ke snížení motivace stíhaných vstupovat do takových dohod a zároveň ke vzniku rizika krachu procesu pro nesouhlas poškozeného. Za této situace trestní příkaz postupně i v Polsku začal vytlačovat trestněprocesní dohodování mezi prokurátorem a stíhaným, neboť, podobně jako u nás, jde o procesně méně náročný institut.

Ke zhodnocení opatření přijatých v novele trestních předpisů z října 2020 lze potom na základě poznatků z výše provedených analýz uvést následující. Zásadním způsobem byla rozšířena šíře aplikovatelnosti dohody o vině a trestu umožněním jejího uzavírání i v řízeních o zvlášť závažných zločinech a rovněž byla kodifikována možnost činit tak i v průběhu řízení před soudem při hlavním líčení. Dohoda o vině a trestu je tak v současnosti jediný odklon, který lze užívat v případech řízení o těžších zločinech a zvlášť závažných zločinech. V tomto ohledu tak má dohoda o vině a trestu možnost stát se určitým „prestižním" odklonem, kterého lze využívat u nejzávažnější kriminality. Jestliže platí, že oproti bagatelní trestné činnosti je trestní řízení u těchto trestných činů zpravidla delší, nákladnější a náročnější, jde z hlediska dohody o vině a trestu o skvělou příležitost, jak neprováděním hlavního líčení a s ním spojeného dokazování zvýšit procesní ekonomii. Tento závěr lze podpořit i výše provedenou analýzou polských úprav institutů vynesení odsuzujícího rozsudku bez provedení dokazování a dobrovolného přijetí trestu, u kterých sice i vlivem zpřísňování podmínek došlo k propadu jejich využívání, nicméně nešlo o tak strmý propad jako u odsouzení bez líčení, zaměřeného na přečiny. Přestože v Polsku díky povinné roli obhájce při formulaci obsahu trestněprocesní dohody jde o prostředky nepochybně procesně náročnější, tím, že jsou jediné odklony aplikovatelné i v řízeních o těžších zločinech, udržují si své místo v tamním trestním procesu i po širokých novelizacích KPK z roku 2015 a 2016, jak ostatně naznačují i uvedené statistiky. Podobně nakročeno tak může mít i česká dohoda o vině a trestu, avšak vzhledem k incidenci těžších zločinů však nelze očekávat, že se to ve statistikách výrazněji projeví.

Poněkud méně optimisticky se vyjímá současný potenciál dohody o vině a trestu v řízeních o méně závažné trestné činnosti. Jak bylo uvedeno výše, v těchto případech dohoda v různé míře konkuruje všem ostatním odklonům. Přestože se zákonodárce novelou trestních předpisů z října 2020 evidentně snažil o snížení procesní náročnosti dohody o vině a trestu (zejm. odstraněním povinné obhajoby), i nadále stále platí, že fundamentálně je její uzavírání složitý proces, jednak díky nutnosti výslovného prohlášení obviněného o spáchání skutku, jednak díky nutnosti oboustranné součinnosti mezi státním zástupcem a obviněným při formulaci obsahu dohody. Tato složitost vynikne zejména ve srovnání s tak přímočarým institutem, jakým je trestní příkaz a jemu předcházející zjednodušené přípravné řízení.

Z pohledu dohody o vině a trestu lze samozřejmě jednoznačně pozitivně hodnotit novelou zavedená ustanovení v § 39 odst. 1 a v § 59 odst. 3 trestního zákoníku. Explicitní odraz úpravy dohody o vině a trestu i v hmotněprávní úpravě je zcela jistě krok správným směrem, je však otázkou, zdali jeho přijetí bude stačit na vychýlení současného stavu. Pro kladný závěr zde nicméně svědčí zkušenosti z polského trestního procesu – dokud v polském právním řádu do roku 2016 existovalo obdobné ustanovení v čl. 60a KK, které zvýhodňovalo trestání vzešlé z konsensuálních

způsobů vyřízení trestních věcí, dominovalo polským odklonům (a polskému trestnímu příkazu) v řízeních o přečinech odsouzení bez líčení.

Přesto však mám za to, že chceme-li se pokusit alespoň částečně vyrovnat strukturální rozdíly v procesních náročnostech sledovaných institutů, je potřeba přijmout řešení *de lege ferenda*, a to nad rámec přijaté novely. Jako smysluplná by se v tomto ohledu nabízela lepší integrace dohody o vině a trestu do struktur zkráceného přípravného řízení a to tak, že procesu jejího uzavírání a schvalování by bylo dopřáno stejných privilegií, jakých dnes požívá proces vedoucí k vydání trestního příkazu. Jde především o minimální povinnost OČTŘ při odůvodňování příslušných rozhodnutí. V tomto zjednodušeném režimu by tedy šlo uvažovat o upuštění od povinnosti OČTŘ odůvodňovat návrh nebo rozhodnutí o schválení dohody o vině a trestu podobně jako u návrhu na potrestání. S navrženým řešením by úzce souvisela i možnost státního zástupce (inspirovaná polskou úpravou odsouzení bez líčení v čl. 335 § 2 KPK) podat návrh na schválení dohody o vině a trestu bez odůvodnění současně s „eventuálním" podáním návrhu na potrestání, rovněž neodůvodněným. Faktická výhoda takto uzavřené a schválené dohody o vině a trestu by pro stíhaného spočívala v nižším trestu a určitém restitučním účinku, pro OČTŘ v eliminaci možnosti podat proti následně vydanému trestnímu příkazu odpor. Protože by byl podán současně návrh na potrestání, nepředstavovalo by odvolání souhlasu nebo neschválení návrhu na schválení dohody o vině a trestu riziko významných průtahů v řízení.

Jestliže jsme si tedy v úvodu kladli otázku, zdali má současná podoba dohody o vině a trestu potenciál obstát mezi ostatními odklony v českém trestním řízení, můžeme dichotomicky odpovědět: ano i ne. Ano, jestliže přijmeme skutečnost, že doménou dohod o vině a trestu budou spíše jen nepočetné případy závažnější trestné činnosti, kde se však mohou nejvíce projevit její přednosti. Ne, jestliže se budeme spoléhat na to, že bez dalších legislativních změn může být dohoda o vině a trestu v případě méně závažné trestné činnosti konkurenceschopnou volbou pro orgány činné v trestním řízení.

Zbývá tak odpovědět na poslední v úvodu položenou výzkumnou otázku, totiž jestli dává se smysl se snažit zvýšit počet uzavíraných dohod. Vyjdeme-li z předpokladu, že současný poměr trestních věcí vyřizovaných odklonem je uspokojivý, lze tento dotaz dnes de facto přeformulovat tak, zdali dává smysl snažit se zvyšovat počet uzavíraných dohod především na úkor vydávaných trestních příkazů. Jak bylo řečeno výše, v podstatě jediným účelem trestního příkazu je urychlit řízení a šetřit jeho náklady. V tomto režimu trestního řízení je od obviněného očekávána spíše pasivita a v určitém smyslu je zde akcentována jeho role jako objektu, a nikoli subjektu trestního řízení. Jinými slovy, direktivní trestní příkaz v sobě neobsahuje v podstatě žádný restituční účinek a tím pádem má jen nevelký výchovný efekt na pachatele. Oproti tomu dohoda o vině a trestu, jak

předvídá nezkrácený název tohoto institutu, předpokládá explicitní prohlášení viny a přijetí trestu, tedy nepochybnou aktivní participaci pachatele na vyřízení trestního řízení a současně i jeho sebereflexi ve vztahu ke spáchanému trestnému činu. Jestliže se tedy podaří alespoň částečně překonat propastné rozdíly mezi efektivitou uplatnění těchto odklonů, mám za to, že k naplnění hlavního účelu trestního řízení – ochraně společnosti před kriminalitou – dojde spíše pomocí prostředků restituční, nežli retribuční spravedlnosti. Vezmeme-li tuto úvahu do důsledku, můžeme dojít i k závěru, že před dohodou o vině a trestu by mělo být upřednostněno podmíněné zastavení trestního stíhání, pokud jsou pro jeho uplatnění splněny podmínky, neboť právě tento odklon v sobě odráží nejsilnější restituční principy a navíc jde o procesně relativně nenáročný nástroj. Proto, co do odpovědi na tuto výzkumnou otázku, lze opět dichotomicky uzavřít, že vyrovnaného poměru restituční justice a rychlosti a hospodárnosti řízení může být dosaženo upřednostňováním dohody o vině a trestu před trestním příkazem, současně ale i upřednostňováním podmíněného zastavení trestního řízení před dohodou o vině a trestu.

Použité zdroje

Legislativní akty

- Doporučení Rady Evropy č. R (87) 18 ze dne 17. září 1987.
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění zákona č. 114/2020 Sb., účinném ke dni 30. září 2020.
- Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 114/2020 Sb., účinném ke dni 30. září 2020.
- Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon ze dne 6. června 1997, Kodeks karny (trestní zákoník), ve znění pozdějších předpisů (Dz.U. z 1997 r. nr 88, poz. 553).
- Zákon ze dne 6. června 1997, Kodeks postępowania karnego (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (Dz.U. z 1997 r. nr 89, poz. 555).
- Zákon ze dne 6. června 1997, Kodeks postępowania karnego (trestní řád), ve znění účinném do 30. června 2015 (Dz.U. z 1997 r. nr 89, poz. 555).
- Zákon ze dne 10. ledna 2003, o změně KPK a dalších zákonů (Dz.U. 2003 nr 17 poz. 155).
- Zákon ze dne 20. února 2015, o změně KPK a dalších zákonů (Dz.U. 2015 poz. 396).
- Zákon ze dne 11. března 2016, o změně KPK a dalších zákonů (Dz.U. 2016 poz. 437).
- Zákon ze dne 10. září 1999, Kodeks karny skarbowy (hospodářský trestní zákoník), ve znění pozdějších předpisů (Dz.U. z 1999 r. nr 83, poz. 930).

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu Spojených států Amerických Brady v. United States, 397 U.S. 742 (1970) ze dne 4. května 1970.

Monografie

- GARNER, Bryan A. a kol. *Black's Law Dictionary. Ninth edition*. St. Paul: Thomson Reuters, 2009. 1920 s.
- HIRSCHEL, David, SASSE, Scott, WAKEFIELD, William. *Criminal Justice In England and the United States. 2nd Edition*. London: Jones and Bartlett Publishers, 2008. 384 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. 848 s.
- KULESZA, Cezary, STARZYŃSKI, Piotr. *Postępowanie karne*. 3. wydanie. Warszawa: C. H. Beck, 2020. 548 s.
- MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1056 s.
- ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. 128 s.

Komentáře

- DUDKA, Katarzyna a kol. *KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO. Komentarz*. 2. wydanie. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020. 1694 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4720 s.

Periodika

- ALSCHULER, Albert W. Plea Bargaining And Its History. *COLUMBIA LAW REVIEW*, 1979, roč. 79, č. 1, s. 2-43. Dostupné v databázi JSTOR na <https://www.jstor.org/stable/1122051?seq=1&cid=pdf-reference>.
- BYSTRÍK, Šramel. Dohoda o vine a treste vo svetle angloamerického „plea bargaining". *Právník*, 2014, č. 2, s. 160-172.
- FISHER, George. Plea Bargaining's Triumph: A History of Plea Bargaining in America. *YALE LAW JOURNAL*, 2000, roč. 109, č. 1.
- KRÁL, Vladimír. Dohoda o vině a trestu v návrhu novelizace trestního řádu. *Právní rozhledy*, 2008, č. 20, s. II.
- MALICKA, Anna. Koncepcja porozumienia w polskim postępowaniu karnym. *Wrocławskie Studia Erazmiańskie. Zeszyty Studenckie*, 2008, č. 1, s. 176-195.

- PALOVSKÝ, Tomáš. Vybrané otázky k alternativám trestání v Polsku. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 8, s. 250-255.
- PROVAZNÍK, Jan. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 79-85.
- STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. Lze zvýšit počet uzavíraných dohod o vině a trestu? Anketa. *Státní zastupitelství*, 2018, č. 1.
- ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 187.
- THOMAS, Philip A. Plea Bargaining in England. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 1978, roč. 69, č. 3, s. 170-178.
- VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253.
- ZŮBEK, Jan. Odklony v trestním řízení a jejich současná a budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 3, s. 53-58.

Příspěvky ve sbornících

- ŠKVAIN, Petr. Dohoda o vině a trestu nejen z pohledu aplikační praxe státního zastupitelství. In KALVODOVÁ, Věra, FRYŠTÁK, Matěj, PROVAZNÍK, Jan (eds.). *Trestní právo (stále) v pohybu: pocta Vladimíru Kratochvílovi*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 473-483.

Internetové zdroje

- ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *ČAK A NSZ: PODEPSÁNÍ MEMORANDA O SPOLUPRÁCI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ* [online]. https://www.advokatni-komora.cz/, 2019 [cit. 5. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.advokatni-komora.cz/scripts/detail.php?id=19821>.
- GENERÁLNA PROKURATURA SLOVENSKEJ REPUBULIKY. *Štatistický prehľad trestnej a netrestnej činnosti za rok 2018* [online]. https://www.genpro.gov.sk, 4. března 2019 [cit. 10. října 2019]. Dostupné na <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehlad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2018-39b3.html>.

- MEYER, Jon'a F. *Plea Bargaining* [online]. www.britannica.com, 17. října 2019 [cit. 3. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.britannica.com/topic/plea-bargaining#ref338191>.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *[infodata] – Přehled statistických listů* [online]. https://cslav.justice.cz/, 2020 [cit. 25. října 2020]. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *[infodata] – Statistické ročenky* [online]. https://cslav.justice.cz/, 2020 [cit. 25. října 2020]. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *[infodata] – Výkazy soudů a státních zastupitelství* [online]. https://cslav.justice.cz/, 2020 [cit. 10. února 2021]. Dostupné na <https://cslav.justice.cz/InfoData/vykazy-soudu-a-statnich-zastupitelstvi.html>.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Rekodifikace trestního práva procesního* [online]. https://tpp.justice.cz/, 2018 [cit. 7. prosince 2019]. Dostupné na <https://tpp.justice.cz/>.
- PASEKOVÁ, Eva. *Dohoda o vině a trestu rozšířená na všechny zločiny včetně vraždy? Obhájci souhlasí, akademici varují* [online]. Česká-justice.cz, 24. ledna 2018 [cit. 3. prosince 2019]. Dostupné na: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/dohoda-vine-tresturozsirena-vsechny-zlociny-vcetne-vrazdy-obhajci-souhlasi-akademici-varuji/>.
- POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY. *Sněmovní tisk 453* [online]. https://www.psp.cz/, 2020 [cit. 7. února 2021]. Dostupné na <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=453>.
- PROKURATURA KRAJOWA. *Sprawozdania i statystyki.* [online]. [cit. 25. ledna 2021]. Dostupné na <https://pk.gov.pl/dzialalnosc/sprawozdania-i-statystyki/strona/1/>.
- PROKURATURA KRAJOWA. *Sprawozdania statystyczne PK-P1K, PK–P1CA i PK–1N za 2019 r.* [online]. 9. května 2020 [cit. 10. prosince 2020]. Dostupné na <https://pk.gov.pl/dzialalnosc/sprawozdania-i-statystyki/sprawozdania-statystyczne-pk-p1k-pk-p1ca-i-pk-p1n-za-2019-r/>.
- SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ. *Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw* [online]. https://www.sejm.gov.pl/, 2016 [cit. 25. ledna 2021]. Dostupné na <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/agent.xsp?symbol=RPL&Id=RM-10-108-15>.

- SENTENCING COUNCIL. *Reduction in Sentence for a Guilty Plea: Definitive guideline* [online]. www.sentencingcouncil.org.uk, 2019 [cit. 4. prosince 2019]. Dostupné na <https://www.sentencingcouncil.org.uk/publications/item/reduction-in-sentence-for-a-guilty-plea-definitive-guideline/>.

Jiné zdroje

- Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 333/2021 Sb.
- Emailová konverzace autora práce s prof. Cezary Kuleszou ze dne 5. února 2021.

Shrnutí

Cílem této diplomové práce je provedení studie a zhodnocení současné podoby institutu dohody o vině a trestu, zejména s ohledem na nedávno přijatou novelu trestních předpisů, a posouzení jejího potenciálu do budoucna. Prostředkem k získání poznatků je analýza české a polské úpravy dohodování o vině v trestním řízení. Diplomová práce je rozčleněna do tří kapitol. První kapitola je zaměřena na pojem *Plea Bargaining* v *Common Law*. Druhá kapitola je zaměřena na českou úpravu dohody o vině a trestu. Třetí kapitola je zaměřena na polskou úpravu konsensuálních způsobů vyřízení trestních věcí. V závěru je provedeno vypořádání se získanými poznatky a formulace návrhů *de lege ferenda*.

Abstract

The aim of this diploma thesis is to perform a study and evaluation of the current form of the Agreement on Guilt and Punishment institute, especially with regard to the recently adopted amendment to criminal law, and to assess its potential for the future. The knowledge is acquired through the analysis of the Czech and Polish regulations on bargaining in criminal proceedings. The diploma thesis is divided into three chapters. The first chapter focuses on the concept of *Plea Bargaining* in *Common Law*. The second chapter focuses on the Czech regulation of the Agreement on Guilt and Punishment. The third chapter is focused on the Polish regulation of consensual methods of settling criminal cases. In the end, conclusions are made from the acquired knowledge and *de lege ferenda* proposals are formulated here.

Klíčové pojmy

Dohodovaní o vině, dohoda o vině a trestu, odklon, trestní řízení, trestní právo procesní, trestní řád.

Keywords

Plea Bargaining, Agreement on Guilt and Punishment, Diversion, Criminal Procedure, Criminal Procedural Law, Code of Criminal Procedure.